

Hea Kodanik

EMSL-i ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 2 (72)

talv
2017

**Kui digi oled,
kodanikuühiskond?**

Kuhu jääb vabakonna e-tiiger?

Karl-Kristjan Nigesen

Modereerisin hiljuti Tallinnas toimunud digitaalse arengu-koostöö konverentsi “Kuidas IT muudab elu arenguriikides?”. Alustasin ühte paneeli küsimusega, kas on üldse mõtet rääkida eraldi digitaalsest arengu-koostööst või on väljakutsed ja lahendused analoogsed tavapärase arengukoostöö omadega. Malmö ülikooli teaduri ja lektori Tobias Denskuse vastus algas järgmiselt: “Hiina loob praegu oma kodanikest biomeetriliste näitajate andmebaasi, mis muu hulgas võimaldab makseid. Kui miljardi hiinlase identiteet on *online*, siis see on päris oluline põhjus digitaalsest elust eraldi rääkida, isegi kui otseselt arengukoostööd ei puuduta.”

Eesti on väike, aga IT valdkonnas võistleb hoopis teises kaalukategoorias. Avaliku sektori digilahendustest on maailmas suureks eeskujuks meie e-valitsus, X-tee, e-valimised ja e-residentsus. Erasektorist on meile kõvasti nime teinud ja teevad praegugi IT-firmad Skype,

GrabCAD, TransferWise, Taxify ja Pipe-drive. Vabaihenduste maailmas suunda andvad, Eestis loodud IT-lahendused on ... hmm ...

Vabaihendused on Eesti IT-riigist ja IT-edust suuresti maha jäänud. Seetõttu seisin EMSL-i nõukogu eelmise esimehena jõuliselt selle eest, et uude strateegiasse saaks ühenduste digivõimekuse tõstmine olulise eesmärgina sisse, ning mul on hea meel, et uus nõukogu ja tegevtiim seda suunda jätkavad. Esimesed ühenduste digivõimekuse töötoad on Hea Kodaniku ilmumise ajaks juba toimuda jõudnud.

Kõik, mida saab muuta digitaalseks, muudetakse digitaalseks. Seda lauset on palju öeldud ja palju kuulnud, aga mulle tundub, et selle tähendusele pole siiski piisavalt mõeldud, eriti Eesti vabaihendustes.

Digivõimekuse väljaarendamine ühendustes võimaldab luua uusi lahendusi uutele probleemidele, nagu noorte digisõltuvus või küberkiusamine. Samuti

võimaldab see uusi lahendusi vanadele probleemidele, näiteks e-külastunde kooliprogrammi mitmekülgsemaks sisustamiseks. Digivahendid aitavad ka muuta vanu lahendusi efektiivsemaks, pakkudes näiteks seksuaalharidust pabermaterjalide ja ürituste kõrval ka mobiiliäppide ja veebirakenduste kaudu.

Alix Rübsaam Amsterdami ülikoolist meenutas digitaalse arengukoostöö konverentsil osalejatele, et kuigi me kasutame inimesest rääkides tänapäeval väga palju arvutiteadusest pärit sõnavara ja metafoore, siis inimene on palju enam kui meie aju arvutusvõimsus või mälujaht. Samas ei ole ka mõtet öelda, et IT on kõigest järjekordne tööriist. Ajastul, kus arenenud maailma inimesed veedavad rohkem aega *online* kui magades, on selge, et digitaalne elu on palju enam kui labidas või trüki-masin, ja kui me vabaihendustena seda ei arvesta, jääme väga kiiresti ajale jalgu.

MARGO LOOR

E-Narnia otsinguil

Mõelda vaid, üle terve maailma teatakse, et kusagil seal kaugel Venemaa külje all, Soome lahe kaldal ja rohkete metsade vahel asub digiutoopia, kus peaministrid on ülikooliealised, tuludeklaratsiooni saab esitada viie sekundiga, kogu asjaajamine on paberiprii *since two thousand and three* ja üldse saab iga kodanik tervet riiki oma nutitelefoni juhtida.

Sellele e-Narniale oleme küll pisut lähemal kui oma riidekapist härra Tumnuse sappa sattumisele, kuid igasuguse müüdi loomega tasub jätkuvalt ettevaatlik olla. Digi on trendikas olla, nii tavakodaniku kui ka riigina, aga pargis Pokemonide püüdmisel või ennast siniste Skype'i sulgedega ehtimisel ning ühiskondliku sidususe suurendamisel ja riigijuhtimise päriselt uuele tasandile viimisel on vaks vahet.

Sageli kiputaksegi entusiasmihoos eeldama, et tehnoloogiline areng toob iseenesest kaasa ka kvalitatiivse hüppe riigivalitsemise, demokraatia ja kodanikuühiskonna arengus. Need seosed pole aga sedavõrd lihtsad ega lineaarsed ning ka digiajastul on ühiskonnad üha kihistunud ja lõhestunud. Üksnes e-lisandiga kodanikke ei kaasa ega võimesta – eks ehita oma e-riiki ju ka näiteks Hiina, kes isikuvabaduste ja kodaniku-ruumi hoidmise maailmakaardil just eredaima majakana ei hiilga. Kodulähedasemaks näiteks on kõlakojad sotsiaalmeedias. Ma ei tea ju kedagi, kes teaks kedagi, kes teaks kedagi, kes ei arva nii nagu mina. Ehk õigesti.

Et neist vastuoludest sotti saada, püüdsimegi selles Hea Kodaniku numbris visata digiteemadele pilgu võimalikult erinevate aktiivsete kodanike jaoks oluliste nurkade alt: mida ise digioskuste arendamise nimel teeme (lk 8–13), mida iga kodanik osata võiks (lk 34–37), mida digitaalne areng avatud valitsemise jaoks tähendab (lk 14–17), miks kõik maailmas sellest võrdset osa ei saa (lk 26–29) ja kui palju arenguvõimalusi meid ikkagi veel ees ootab (lk 30–33). Head lugemist, kaasamõtlemist ja e-Narnia otsimist!

ANDREI LIIMETS, Hea Kodaniku toimetaja

Alari Rammo

Sisukord

Vabakond – kui nutikas
oled aastal 2018? lk 8-13

Vabaiühenduste liit korraldab juba sügise algusest digitöötabasid, internetis järelvaadatavad ja puha. Miks nutikuse poole püüelda, kirjutavad Liia Ringo ja Hille Hinsberg.

Üle kivide ja kändude avatud
valitsemise poole lk 14-17

Andrei Liimets uurib, miks digiprogressi kiuste räägitakse demokraatia nõrgenemisest.

Petitsioonist globaalse aruteluni lk 18-21

Mida, miks ja kuidas hakata pihta petitsioonidega, uurib Change.org-i kommunikatsioonijuhi Jeannette Gusko käest Andrei Liimets.

Üle aasta rahvaalgatusveebi lk 22-23

Kuidas kulgeb, kirjutab Teele Pehk.

Noor ja äge lk 24-25

Tuleviku Tehnoloogiate Sihtasutuse rajaja Kaspar Kruup räägib Ivan Lavrentjevile digimutuste sotsiaalsest ja eetilistest mõjust.

Digiajastu võitjad ja kaotajad lk 26-29

Mitte kõik pole ühtmoodi jalga tuleviku ukse vahele saanud, hoiatab Sigrid Solnik.

Kuidas Google ja Tesla ühiskonna
korda teeksid? lk 30-33

Arvamusfestivali ühe kõige ägedama arutelu põhjal muljetab Pirkko Valge, mida vabakonnal erasektorilt õppida.

Vältimatud nutirakendused aktiivsele
kodanikule lk 34-37

Kuidas leida digisõpru ja mõjutada ühiskonda, õpetab oma elu kergemaks muutvate äppide ja rakenduste põhjal Alari Rammo.

EMSL ja liikmed lk 38-41

Saage tuttavaks, E-riigi Akadeemia! Lisaks nõu, kuidas aidata kaasa kogukonna arendamisele idapartnerluse riikides.

PARUSSKI lk 42-43

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSL-i infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 3900.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistritele!

Tekstid valis ja toimetas

Andrei Liimets | andrei@heakodanik.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja
664 5077 | info@heakodanik.ee
www.heakodanik.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav heakodanik.ee/uudised (artiklid ükshaaval) ja www.heakodanik.ee/heakodanik (kogu ajakiri ja arhiiv)

Paberil leiad ajakirja EMSL-i kontorst ja maakondlikest arenduskeskustest, Tallinna Lennujaamast ja parematest kohvikutest. Oma postkasti saab ajakirja tellida, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@heakodanik.ee.

Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka toetada – www.heakodanik.ee/toeta, reklaamihinnad leiad www.heakodanik.ee/heakodanik.

4041 0799
Trükitoode

Trükitud keskkonnateadlikus trükikojas Ecoprint

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Kaanel: Kristina Õllek ja Kert Viiart

Teos “Displacer” oli osa Kristina Õlleku ja Kert Viiarti ühisnäitusest “You Know You’ve Become Part of the View”, mis toimus Hobusepea galeriis 13.–30.10.2017.

KRISTINA ÕLLEK (1989) on kunstnik, kelle loomingu keskmes on peamiselt fotograafia, video- ja installatsioonikunst, mis keskendub ruumi, objekti ja pildi vahelistele suhetele. Tema teosed tegelevad nüüdisaegse pildikultuuriga, analüüsid representatsiooni tähendust nüüdisühiskonnas. Ta on huvitatud kunstinaistusest kui formaadist ja selle dokumenteerimise nähtusest, vaadeldes kunstiteose dematerialiseerumise küsimusi ja digitaalkujutise mõju vaatajale.

Kristina Õllek on lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia fotograafia osakonna magistriõppe (2016) ning täiendanud ennast Rotterdams Piet Zwarti Instituudis (2016) ja Berliinis Kunsthochschule Berlin-Weissensees (2012). Ta on pälvinud kahel korral Eesti Kunstiakadeemia noore kunstniku preemia (2013 ja 2016). Alates 2013. aastast on ta Rundumi platvormi üks asutajatest ja eestvedajatest.

www.kristinaollek.com

KERT VIIART (1989) on graafiline disainer ja kunstnik. Tema tööd keskenduvad nüüdisaegse visuaalse kommunikatsiooni kasutustele ja muutustele praeguses ühiskonnas. Oma loomingus analüüsib ta tehnoloogia arengu mõju visuaalsele keelele ja uurib virtuaalsete representatsioonide suhet igapäevaste objektide ja keskkondadega. Alates 2013. aastast teeb Kert Viiart koostööd Carl-Robert Kaggega, kellega nad moodustavad disainikollektiivi Stúdio Le60. Ta on töötanud Eesti Kunstiakadeemia siiditrüki stuudio meistrina ja graafilise disaini osakonnas külalisõppejõuna.

www.kertviiart.com

Erakogu

Palju õnne, EKAK!

Detsembri keskpaigas sai 15 aastat Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni (EKAK) heakskiitmisest Riigikogus. EKAK on kokkulepe, mis kirjeldab, kuidas kodanikuühiskond ja selle areng on Eesti riigi jaoks olulised, ning tõdeb, et kodanikuaktiivsuse kasv on võimalik vaid siis, kui avalik võim ja vabaühendused seda oluliseks peavad ning selleks koostööd teevad. Kontseptsioonidest ja muudest paberitest on kasu vaid siis, kui on piisavalt neid, kes kirjapandusse usuvad ning selle elluviimise nimel pingutavad.

EKAK pole olnud tulemusteta, tähtsaim on vahest see, et aastate jooksul on kodanikuühiskonna arengust saanud poliitikavaldkond, millel on vastutajad, tegevusplaanid ja eelarve. Olgugi et panused vahel napid, on vabakonna-riigi koostööl tulemusi üksjagu: poliitikakujundamise kaasamise hea tavana

kirjeldatud reeglid, vabaühenduste rahastamise põhimõtted, vabatahtlik tegevus au sees, kodanikuharidus saanud tähelepanu, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali töös ja veel väiksemaid kokkuleppeid, mis vabakonna-riigi suhte stabiilsemate alustele aidanud. Eestis on ka üksjagu kohalikke omavalitsusi, kus riigi eeskujul ühes kogukonnaseltsidega räägitud läbi koostöö head tavad.

Juba septembris toimunud EKAK-i kuulamisel sõnas EMSL-i nõukogu esimees Martin Noorkõiv nõnda: “Tasakaal piirangute mõistmise ja aktiivse eestvedamise vahel on vajalik eeltingimus tervislikule ühiskonnale, kus ühelt poolt ei tõrjuta muutusi, kuid teiselt poolt ka ei lõhuta olemasolevat ettevõtetamatu. Usun, et just sellises ühiskonnas saab toimida demokraatia, kus toimuvad sisukad avalikud arutelud ning nende arutelude järgi tehakse põhjendatud otsuseid.

Tugev kodanikuühiskond on sellise olukorra vältimatu eeldus. See on selline kodanikuühiskond, milles võimalikult paljud inimesed on aeg-ajalt aktiivses, vastutust võtvas rollis, ise aktiivselt enda ja end ümbritsevate inimeste eluolu parandades, kuid samal ajal ka selline kodanikuühiskond, mis suudab pehmedada ja vajadusel isegi pidurdada liiga kiireid või äärmuslikke muutusi. Näen seda justkui pehmeduskihina ühiskonna eri osade vahel. Kui maailm meie ümber muutub järjest kiiremini ning selle tulemusena loksumine järjest jõulisemaks, suudab tugev kodanikuühiskond neid raputusi pehmedada ning samal ajal aidata meil ka neile targemalt reageerida. Tugev kodanikuühiskond võimaldab ühiskonnal muutustele reageerida samm-sammult, ühe osa kaupa, mitte suurte utoopiliste eskiiside järgi. Ei ole mõistlikumat viisi ühiskonna arenguks.”

Mari Põ Sarv

AITA LÕPETADA läbipaistmatu rahastamine

Vabaühenduste liit algatas petitsiooni katuserahade jagamise lõpetamiseks. Kuna vabaühenduste rahastamise soovituslikke põhimõtteid ei järgita, panevad algatajad ette lisada uus reegel riigieelarve baasseadusse.

Erakondade kingitused ei aita vabaühendustel saada elujõulisemaks, vaid hoopis takistavad kodanikuühiskonna arengut. Katuserahale pole kõigil võimalik võrdset ja läbipaistvalt konkureerida, otsused on hämarad ning ilma mõjuta. Vabaühendused on väärt strateegilisemat partnerlust riigiga, mitte erakondade kodukandis hääle ostmist.

Samuti on probleemiks, et üle ametnike pea tehtavad otsused raskendavad koostööd partneritega vabakonnas ja katuseraha on nii antud korruptiivselt iseendaga seotud ühinguile kui ka kasutatud lehmakauplemiseks opositsiooniga.

Katuseraha ehk regionaalseid investeringutoetusi jagab parlament riigieelarve teise ja kolmanda lugemise vahel ning tänava oli nende maht neli miljonit eurot. Lõviosa summast jäi seekord vabaühendustele, miljon avalikule sektorile. Kokku tehti taas üle 500 niisuguse eraldise.

Seisame avatud valitsemise ja mõjusa kodanikuühiskonna eest ning parlamendiliikmete sihitu katuseraha jagamine ei toeta kumbagi neist eesmärkidest. Kui Riigikogu liige leiab, et katuseraha on ainus moodus Eesti elu paremaks muuta, valib ta muga-vaima viisi oma mõjukuse näitamiseks. Kui vabaühenduste rahastamine toimukski vaid sellisel moel, jääks vabakond tervikuna nõrgemaks. Kui nõustud ja jõuad, anna allkiri www.rahvaalgatus.ee.

ILMUS KÄSIRAAMAT huvide konfliktist

Ilmus Korruptsioonivaba Eesti “Huvide konfliktist vältimise käsiraamat vabaühendustele”, mille eesmärgiks on teadvustada vabaühenduste seas huvide konfliktist kui ühte väärkäitumiseni viivat riskiolukorda ning anda juhiseid selle ennetamiseks ja huvide konfliktist olukorras käitumiseks.

Vabaühendustel on aina suurem roll nii avalike teenuste pakkumisel kui ka erinevate sihtrühmade huvikaitses. Seetõttu muutub järjest tähtsamaks ühingu tegevuse ausus, usaldusvärsus ja läbipaistvus. Üks olulisi usaldusvärsuse tagamise mehhanisme on huvide konfliktist vältimine ja ennetamine.

Inimesed tegutsevad väga erinevates

rollides. Iga rollile on iseloomulikud teatud huvid – erarollile erahuvid, mis võivad olla seotud nii raha kui ka muude hüvede või eelistega. Kui tuntakse, et tegutsetakse olulise idee või põhimõtte nimel, on sageli keeruline eristada erahuve ühingu huvidest. Rollidele esitatavad nõuded võivad olla vastuolulised ja tekitada olukorra, kus inimene kasutab ära üht rolli teise hüveks või kasuks ja satub huvide konfliktist. Igas korruptsioonijuhtumist on peidus huvide konfliktist, kuid kõik huvide konfliktist olukorrad ei pruugi veel olla korruptiivsed.

Loe käsiraamatut: transparency.ee/cm/publikatsioonid/huvide-konfliktist-valtimise-kasiraamat-vabauhendustele

Avaldati värske inimõiguste ARUANNE

Suuri edasiminekuid pole, Eesti kipub paigal tammuma, tõdetakse Inimõiguste Keskuse väljaantud aruandes. Keskuse juhi Kari Käspéri sõnul võib Eestis üldist olukorda inimõiguste vallas hetkel siiski pigem heaks hinnata. “Võrreldes olukorda kahe aasta taguse ajaga, mil nägime kiiremat arengut, siis suuri tagasilööke õnneks esile tuua ei ole. Kuid paraku pole ka kuigi suuri edusamme. Küll aga peegeldub ekspertide koostatud aruandest, et päris mitme valdkonna inimestele teeb muret teatud huvigruppide karm ja inimõigusi mitte austav retoorika, mis õnneks ei ole riigiasutuste tegudeks vormistunud. Olgu

selleks kohtuvõimu, ajakirjandusvabaduse, kultuuriasutuste või inimõigusorganisatsioonide ründamine.” Tänavuses aruandes toovad eksperdid välja rea kitsaskohti, millega tuleks riigiasutustel esmajärjekorras tegeleda. Nendeks on näiteks psühhiaatriliste haigete inimväärikuse tagamine, andmekaitseküsimused nii riigi kui ka eraettevõtete tasandil, koosseaduse rakendusaktide vastuvõtmine ning avatud valitsemise muutmine deklaratiivsest sisuliseks tegevuseks. Esmakordselt koostati inimõiguste aruanne üksnes annetajate toel, keda oli kokku üle 100. Täismahus aruanne on leitav inimõiguste keskuse kodulehelt.

SOODUSTUSED eraraha kaasamisele tooks vabakonda rohkem raha

Detsembri viimasel kabinetiistungil kiitis valitsus heaks mitu siseminister Andres Anvelti esitatud ettepanekut vabaühenduste rahastamisallikate mitmekesistamiseks, osaga töö ja mõjude hindamine veel jätkub koos rahandusministriumiga. Ettepanekud töötati välja koos vabaühendustega ning nende seas on näiteks rahastuse võimendamine, ühis-

kontlikku mõju osakute kasutuselevõtt, annetuste maksuvabastuse piirmäärade leevendamine nii äriühingute kui ka eraisikute annetuste soodustamiseks, tulumaksusoodustusega ühingu nimekirja pääsemise lihtsustamine, annetamine otse palgast, maksutagastuse suunamine annetuseks ning maksusoodustused dividendidele.

HEA VALIMISTAVA UENES, valimissigadused jäid endiseks

Oktoobri keskel toimunud kohalike volikogude valimised möödusid hea valimistava valvurite jaoks taas tegusalt. Kuigi suuri kampaanisigadusi esines vähe, jõudis valvuriteni rekordiline arv kaebusi ja ärksate kodanike tähelepanekuid.

Hea valimistava koostati 2009. aastal ja selle 11 punkti jagunevad neljaks põhimõtteks: valimiskampaania rahastamine on läbipaistev, avalikku võimu ei kuritarvita, keskendutakse sisulistele küsimustele ning kandidaatide poliitilised vaated ja seisukohad on avalikud. Tänavuste valimiste eel tehti tavasse esimest korda ajakohaseid täiendusi.

Hea valimistava tuum on küll ajatu, kuid kuna valida said sel aastal ka 16-aastaseks saanud, lisati viide Haridus- ja Teadusministeeriumi soovitudele kampaania tegemisel koolides. Täpsustati ka teisi tava punkte, näiteks lisanud hoiatus kontrollimata faktide või valeinfo levitamise eest.

Valimiste valvuritena hoidsid tänavu kampaania silma peal Mari-Liis Jakobson, Tõnis Saarts, Tarmo Jüristo, Anna Karolin, Marek Reinaas, Jüri Nikolajev, Heliis Nemsitsveridze ja Alari Rammo.

Stiilinäide Keila lehest. Vallavanem kutsub inimesi kohtuma, pakub pannkooke, vallalehe esiküljel oli terve lehekülje ulatuses ette loetud, mis on kõik tehtud ära viimasel valitsemisperioodil.

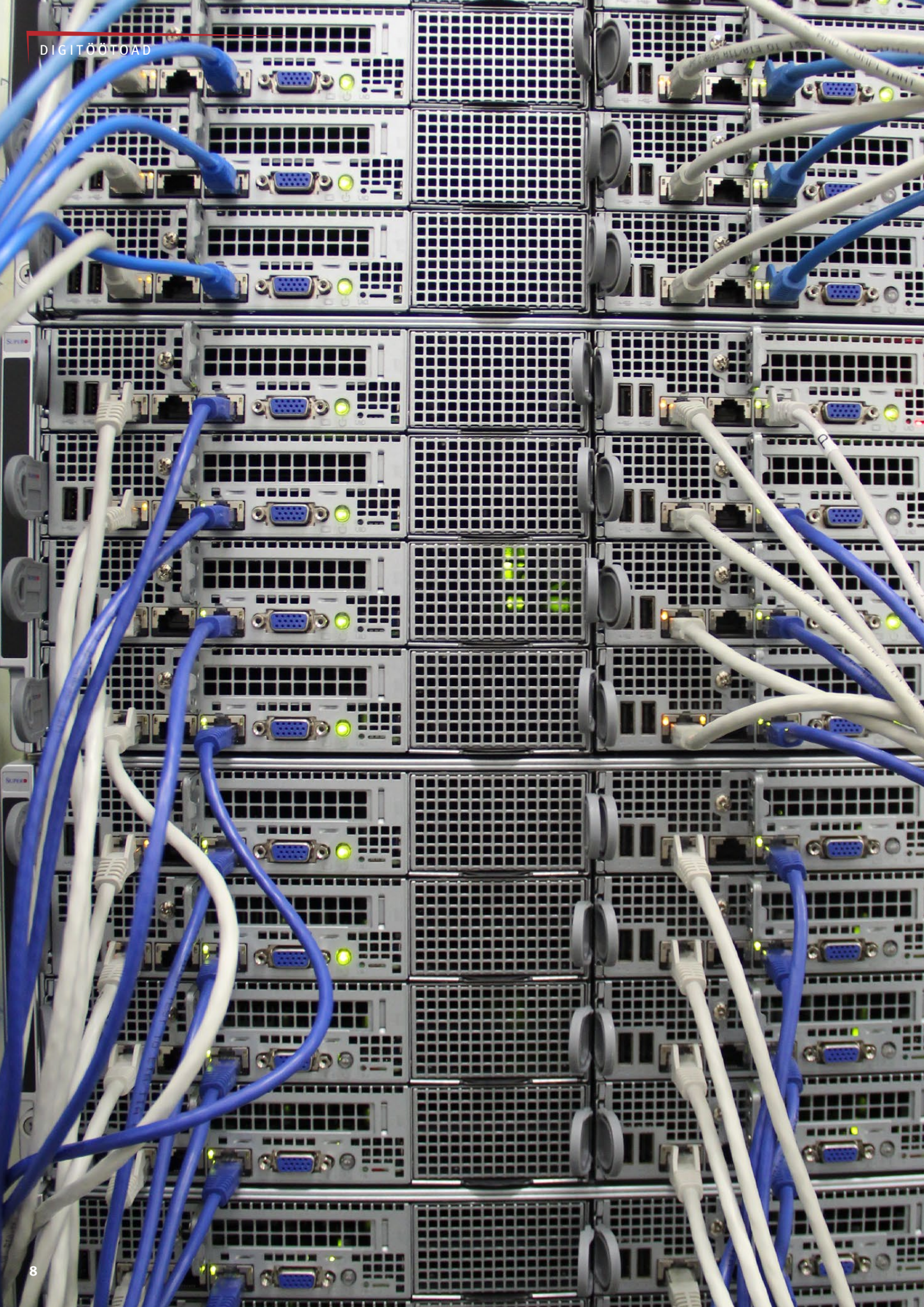
KODANIKURUUM Euroopas vajab hoidmist

Novembrikuu keskpaigas kogunesid Tallinnas kodanikuaktivistid ja kodanikuühiskonna eestkõnelejad kümmekonnast riigist, et Eesti eesistumise raames hinnata kodanikuühiskonna võimalusi ja kodanikuruumi olukorda Euroopas. Viimaste aastate trendid näitavad, kuidas valitsused on hakanud aina rohkem piirama kodanikualgatusi õiguslike meetmete, stigmatiseerimise, väheneva rahastamise ning pinnapealse kaasamisega. Kogemused on näidanud, et kui kodanikualgatus ka au sees on, tuleb olla tähelepanelik ning sekkuda, kui vabaihenduste roll poliitikute sõnavõttudes, ametnike tegudes või meedias küsimuse alla seatakse.

Kodanikuruumi kaitsmise eest vastutavad peamiselt liikmesriigid, kuid demokraatlike väärtuste säilimist me regioonis saab toetada ka Euroopa Liidu üleselt. Näiteks on ettepanekute seas luua kodanikualgatusi ning õigusriigi põhimõtete järgimise järelevalvet toetav fond, seadustada ühinguliigina Euroopa ühendus või siis kodanikuühiskonna arendamise

tööd paremini korraldada, sealhulgas koguda järjepidevalt infot liikmesriikides toimuva kohta, sõna võtta ning vajadusel ka liikmesriigi otsustesse sekkuda. Katusorganisatsioonid leppisid kokku, et sellised arutelud eesistumiste raames jätkuvad, hoidmaks kodanikuühiskonna arenguga seotud teemasid Euroopa Liidu poliitikaprogrammis. Eesti järel on eesistujariigiks Bulgaaria, seejärel võtab juhtimise üle Austria.

Digilahendused, e-oskused, infotehnoloogia. “Milleks MULLE seda kõike vaja, ma pole üldse IT-inimene!” arvab ilmselt nii mõnigi. **LIIA RINGO** kirjutab, et maailm kihutab digilahenduste innuka kasutamise poole ning tahes-tahtmata tuleb ka vabaühendustel oma sammupikkust kohandada. Ikka selleks, et sõnumid mõjusad oleksid ning rohkem jõuaks.

Vabakond – kui nutikas oled aastal 2018?

Sügisel said EMSL-i eestvedamisel hoo sisse digitöötoad

Septembrist märtsini korraldab EMSL veebiseminari formaadis töötube, et vabaühendused digioskustes – arvuti-programmide ja nutirakenduste kasutamises – pädevamaks saaksid ning uusi oskusi üha kindlamalt oma igapäevatöös kasutaksid. Osalema ootame kogukonna aktiviste, juhatuse liikmeid ja vabatahtlikke kõikjalt Eestist. Koolitused on KÜSK-i toel tasuta.

Kui augusti alguses uuris EMSL veebi-küsitluses vabaühendustelt nende huvi ja vajaduste kohta, selgus 110 vastaja tagasisidest, et huvi digiteemade vastu on suur – vähemalt 99% vastanutest leidis töötubade programmi võetud teemade seast selle, millega sooviksid rohkem tegelda.

Ajakirja ilmumise ajaks on mitu töötuba juba toimunud (teemadeks näiteks e-riik, turvalisus, esitlusoskused, doku-

Vähemalt 99% vastanutest leidis töötubade programmi võetud teemade seast selle, millega sooviksid rohkem tegelda.

mendihaldus) ning osalejate tagasiside on olnud positiivne. Ehkki füüsilise seminariruumi paikneb Tallinnas, annab veebiseminar võimaluse viia end uute oskustega kurssi ka pealinna reisimata – näiteks oma töökohal, kodus või mujal mugavas paigas, kus käepärast on arvuti ja olemas stabiilne internetiühendus.

Osavõtjaid ongi olnud enam just nendest piirkondadest, kuhu temaatilised

Kindlasti on sinu kodupaigas mõni saal, vaba arvutiklass või muu avar suure ekraaniga ruum, mida saab hõlpsalt seminaripaigaks kohandada.

koolitused sageli ei pruugi jõuda ning kust Tallinna seminarile tulek oleks huvilisele ilmselt ka kõige enam aega ja kulutusi nõudev, näiteks Põlvamaalt, Läänemaalt, Jõgevamaalt ja ka saartelt – Hiiumaalt, Saaremaalt, Vormsilt ja isegi Ruhnust! Oleme omalt poolt samuti korraldanud digimaailma avarust ja võimalusi, sest paaril korral on ka koolitajad veebiseminaril ajal paiknenud hoopis pealinnast eemal oma kodupiirkonnas.

Need, kellele aeg ei ole sobinud või kel on tekkinud huvi koolitust tagantjärele üle vaadata, saavad salvestusi omal käel uurida. Detsembrist märtsini võtame muu hulgas ette järgmised teemad: sotsiaalmeedia, poliitikakujundamise osalemine, ühisloome, info koondamine ja ürituste korraldamine.

Nii ajakava, teemad kui ka salvestused leiad www.heakodanik.ee/digivoimekus/ajakava.

Kolm on juba seltskond!

Veidi üle poole vastanutest (51%) märkis suvises küsitluses, et soovib digitöötas osaleda just endale mugavas kohas, suur osa (39% vastajatest) eelistaks uusi oskusi omandada maakonnakeskuses koos teiste vabaihendustega, kes samas piirkonnas tegutsevad. Et lisaks väikesele keskusele Tallinnas tekiks hubased piirkondlikud ühisvaatamise kohad, kus on hea võimalus ka üksteisega paremini tutvuda, saab kaasa mõelda ja initsiatiivi näidata iga vabaihendus.

Kindlasti on sinu kodupaigas mõni saal, vaba arvutiklass või muu avar suure ekraaniga ruum, mida saab hõlpsalt seminaripaigaks kohandada. Oluline on, et ruumis oleks piisavalt valgust, toimiv internetiühendus, laudu-toole-istumispaht ja võimalikult mugavaks tööks ning vähemalt mõned pistikupesad sülearvutite ja nutitahvlite laadimiseks. Võimalusel kaasa ettevalmistustesse ka mõni IT-teadja osaleja, et kontrollida, kas ühisvaatamispaigas andmesideühendus töötab, kas juhtmeta interneti paroolid on olemas ning võrk külaliste isiklike arvutitega ligi-

pääsetav, kus on võimalus arvutit laadida, kuidas ühiskuulamiseks kõlareid seadistada jne. Seejärel kutsu maakondliku arenduskeskuse või muu suhtlusvõrgustiku kaudu ka teised seltsi, et ühisõppimiseks tingimused luua ja koosviibimine ehk ka kohvi-koogi-suupistetega hubasemaks muuta. Töötuba saate jälgida reaajas või siis kohtute hoopis selleks, et salvestused koos uuesti üle vaadata ja teineteist toetades kohe ka katsetada.

EMSL on koostöös maakondlike arenduskeskustega vajadusel samuti abiks, et digiseminarid võimalikult sujuvalt ka teistes Eesti piirkondades toimuda saaksid – kas siis kaasamõtletajatega kokkuviiimisel, tehnilise toega nõustamisel või muude kogemuste jagamisel.

Head katsetamist ja kohtume taas digitöötubades!

Töötuba saate jälgida reaajas või siis kohtute hoopis selleks, et salvestused koos uuesti üle vaadata ja teineteist toetades kohe ka katsetada.

Digitöötas osaleja meelespea:

Webinar'id ehk veebiseminarid on maailmas üha enam populaarsust võitvad reaajas toimuvad seminarid, kus osalejad saavad koolitust jälgida üle interneti, viibides samal ajal paigas, mis just neile kõige rohkem sobib. Nii saavad koolitusel osaleda sajad huvilised, sõltumata elukohast või organisatsiooni tegevuspiirkonnast.

Veebiseminaril osalemiseks ei ole vaja tippklassi arvutit või nutiseadet. Piisab, kui seadmes on vähemalt opsüsteem Windows 7 (või hilisem versioon) või Mac OS X 10.9 (või hilisem versioon) ning püsiv internetiühendus (andmeside või stabiilne Wifi leviala).

Mugavamaks kuulamiseks on tarvilikud ka kõrvaklapid (või töökorras arvutikõlarid, kui viibid paigas, kus taust püsib rahulik).

Enne seminari algust kontrolli üle, et arvutis oleks heli summutamata (*Mute Off*)

Videokaamera ja mikrofoni on soovitatav veebiseminaril ajaks välja lülitada. Küsimusi ja tagasisidet saab kirjutada hoopis messenger'i tüüpi ekraaniaknasse.

Ole valmis aktiivselt osalema ehk paralleelselt oma arvutis kohe kõike ise ka järele proovima, sest kõige enam jääb meelde teadmisi kasutades!

Töötubade täieneva ajakava ja teemad leiad www.heakodanik.ee/digivoimekus/ajakava.

Ära muretse, kui mõnel korral reaajas osaleda ei õnnestu. Töötoad salvestatakse ning neist tekib teemalehele www.heakodanik.ee/digivoimekus digitaalne õppematerjal. See jääb vabaihendustele edasiseks kasutamiseks ning levitamiseks. Nii saab igapäevatööd hõlbustavate digirakendustega tutvuda ka salvestusi vabalt valitud ajal järelvaadates.

Kus digitöötuba toimub ja kuidas registreeruda?

Digitöötoad toimuvad koostöös Addenda OÜ-ga veebikeskkonnas GotoTraining.

Koolitusele saad registreerida, klõpsates lehel www.heakodanik.ee/digivoimekus/ajakava huvipakkuva töötoa nimel.

Registreerumislingi lisame hiljemalt nädal enne koolituse toimumispäeva. Kui oled edukalt registreerunud, saad meilipostkasti kinnituskirja, hiljem ka meeldetuletused.

Lehelt www.heakodanik.ee/digivoimekus/veebiseminaril-osaleja-meelespea leiad näpunäiteid, et arvuti veebiseminariks ette valmistada.

Leiad sealt ka eestikeelse juhendi, mis on abiks nii registreerumisel kui ka seminari ajal ingliskeelse veebikeskkonna kasutamisel.

Kümme minutit enne seminari algust klõpsa lingil, mis saabus koos meeldetuletuskirjadega. Nii satud seminarikeskkonda, kus saad digituba vaadata ja kuulata ning

chat'i aknas koolitajale küsimusi edastada.

Kuni 20 huvilisel on võimalus koguneda ka seminarikeskusesse Tallinnas, et esitada koolitajale küsimusi otse, saada teiste osalejatega tuttavamaks, vahetada kontakte ja kogemusi. Füüsiline koolitusruum asub Tallinnas aadressil A. H. Tammsaare tee 47 (2. korrus, Addenda OÜ ruumid).

Liitu ka e-õppe listiga, mille kaudu jõuab koolitusinfo kiiresti sinuni. Listiga saab liituda, kirjutades aadressil liia@heakodanik.ee. Infot projekti kohta leiad ka www.heakodanik.ee/digivoimekus ning Facebookist www.tinyurl.com/EMSLdigiyritus.

Maris Jõgeva, vabaühenduste liidu juhataja:

“Seadsime EMSL-i nõukogu ja meeskonnaga eelmisel aastal vabaühenduste liidu uut strateegiat ning muu hulgas hindasime, et vabaühendustes on muutuse loojatena hulk kasutamata potentsiaali. Seda seepärast, et hulgaliselt võimalusi ei ole ühingute töös leidnud rakendust – kas me siis ei oska või lihtsalt ei tea võimalustest.

Võimalusi on palju just digimaailmas, mida paremini tundes ja enda heaks tööle pannes saab rohkem inimesi kaasata, protsesse juhtida, organisatsioonis tööd korraldada või teenust parandada. Otsustasime alustada võimalikult paljude vabaühenduste teadmiste avardamisega ning just veebiseminaride vormis jõuame rohkemate organisatsioonideni. Edasi saame juba otsustada, milliste teemadega ja kuidas sügavamale minna.

Mõned digitööriistad on loomulikult minuigi igapäevatöös. Olen võtnud kasutusse aja-planeerimise vidinaid ning armastan ühisloomet kirjatöodes. Meeldivad ka uuemad raamatupidamise programmid. Vahel kipun aga endiselt kasutama Excelit, mis tuttav ja turvaline. Kahes digitöötoas olen osalenud ning uusi seminare ootan. Üsna mugav on veebipõhist koolitust jälgida, ja kui teemad ka tuttavad on, oskavad koolitajad neid uute nurkade alt avades lisateadmist anda.”

Vabaühendus

digivaba ühendus?

2014. aastal valmis vabaühendustele töövahendiks infoühiskonna tulevikuraport pealkirjaga “Kuidas infoühiskonna muutused ja mõju enda kasuks tööle panna?”. Üks raporti koostajatest, Praxise ekspert **HILLE HINSBERG** arutleb, kuivõrd on Eesti vabaühendused digitänapäevaga sammu pidanud ja millises suunas saame veel edasi minna.

Mõnda aega tagasi kõnetas mind lugu eakast, kes võttis väikelinnas pangautomaadist välja 885 eurot sularaha – ja sealsamas teda rööviti. Mis on sellise kurva juhtumi seos infoühiskonnaga, küsite. Aga nii analoog- kui ka digitaalmaailmas on toimetuleku esimene tasand inimese turvalisus. Paratamatult tekib mõte, kas e-maailm poleks olnud ohutum valik ehk miks oli vaja nii suurt summat välja võtta, kui veebi- ja mobiilipank on olemas, meil on head e-teenused ja inimene saab kasvõi toidukorvi koju tellida, rääkimata küttekulude eest tasumisest või digireseptist.

Teisalt teame, et digi-identiteeti saab samuti õige lihtsalt rünnata – kuuleme sõpradelt hoiatusi, et tema Facebooki konto on nakatunud, või avastame, et meie andmeid kasutab keegi kaupmees, kellele me pole luba andnud. Vabaühenduste rolli juurde tulles on ühiskonnas ilmselgelt olemas vajadus ja nõudlus, et kodanike teadlikkust suurendada, nende õigusi ja huve kaitsta. Kas sellist

kodanikuharidust peaks aga pakkuma Küberkaitseliit või Vanurite Eneseabi ühing? Kas on olemas MTÜ Vabatahtlik Viirusetõrje, kes pakub teenust neile, kes ei oska kübermaailma ohtusid ise näha? Mul on tunne, et sellist abi pole piisavalt. Samas ootab riik kõigilt kodanikelt digitaalühenduste rohkemat kasutust, sest nii ongi tõhusam ja läbipaistvam suhelda. Soovitud ja tegeliku olukorra vahel on aga lõhe.

Vabasektor kui õpetaja digiühiskonnas

Kuni spetsiaalset abipakkujat pole, soovitan igal vabaühendusel oma sihtrühma peale mõelda: kas neile on rohkem vaja rääkida inimõigustest ja tegutseda seltsilisena või oleksid nad tänulikud uute teadmiste ja nõu eest, et korraldada oma elu virtuaalruumis.

Kodanikuharidus digiühiskonnas on üks võimalikke vabasektori tegevusi. Hea näide on tuua valimiste-eelsest ajast, kui noortele meenutati ID-kaardi kasutust, mida läks hääle andmiseks vaja. Euroopas

aga on aktuaalsed andmekaitse ja isikuga seotud andmete väärtus majandusruumis (näiteks kas saad kontrollida, mida Google sinu andmetega teeb). Ka siin võib vabaühenduste ülesanne olla kaitsta sihtrühma ärakasutamise eest. Huvi korral otsi märksõnu GDPR (seda üle-euroopalist regulatsiooni hakkab meil rakendama Andmekaitse Inspeksioon), MyData (näiteks äsjane vabasektori korraldatud konverents mydata2017.org/), Personal Data ja algoritmide eetilisuus.

Kogukonnasuhtlus ja demokraatlikud digiõriistad

Teine teema on digirakendused kui tööriistad organisatsiooni ja kogukonna suhtluses. Vabaühendustel on müriaad võimalusi, kuidas oma teenust pakkuda ja teha oma tegevus kättesaadavaks neile, kes muidu passiivseks jääks.

Nagu mujal maailmas, on ka Eestis ja eesti keeles olemas ühisloome keskkond – CitizenOS.com, mille esialgne mõte oli

hõlbustada Teeme Ära taoliste rahvusvahelise osalejaskonnaga organisatsioonide suhtlemist. Nagu aeg on näidanud, sobib selline platvorm ka pisemateks, nii avatud kui ka kinnistes gruppides toimuvateks aruteludeks ja ühiseks otsustamiseks, kuni ametlike dokumentide vormistamiseni.

Teine näide on Screen.io – vidin koosolekute ja konverentside osalejate aktiivseks kaasamiseks ja vahetu tagasiside kogumiseks. Lahe on loobuda paberil tagasisidelehtede täitmisest ning kuvada osalejate mõtted äsja kuulnud esitluse kohta otse ekraanile.

Ühiskonna avatus ja valitsejate vastutavus on eesmärk, mille saavutamiseks peaksid tegelema kõik vabaühendused, sõltumata nende huvikaitse teemast. Nii jõuame isiku ja organisatsiooni juurest kõige avaramale maastikule ehk selleni, kuidas kasutada digirakendusi kui demokraatia ja läbipaistvuse tööriistu.

Kuidas on võimalik esineda tõsiselt võetava metsakaitsjana, kui pole kõigepealt tutvunud infoga selle kohta, kui palju ja millist tüüpi raiet riigimetsas ja erametsades tehakse? Asjalikuks huvikaitsetööks on vaja esmalt tagada, et andmed on kõigile huvilistele kättesaadavad nii, et neid on võimalik töödelda ja analüüsida. Seepärast on ava-andmete kogukond viimasel ajal suurenenema hakanud. Entusiastid on ava-andmete kataloogi (github.com/okestonia/opedata-issue-tracker/issues) kogunud pika nimekirja eri teemadest ja andmekogudest, mis ootavad avaliku sektori tegutsemist.

Kuhuvia.ee on rakendus, mis aitab igapäev olla keskkonnateadlikum kodanik ning oma prügi õigesti liigitada ja õigesse kogumiskohta ära viia. Opener.ee keskkonnas on kokku toodud poliitika seos äriaga, ehk andmete kaudu on nähtavale toodud riigihangetel edukate ettevõtete ja erakondliku kuuluvuse seos. Juba nimetatud CitizenOS.com-i mootori üks edasiarendus on osalusdemokraatia tööriist ehk paljudele tuttav rahvaalgatus.ee, mille kaudu jõuavad kodanike kollektiivsed pöördumised otse Riigikokku. Näiteid on palju.

Kraadi võrra kangemaks? Arenguruumi on

Siiski on just sellel viimasel, kõige laiemat avalikkust mõjutaval tasandil palju arenguruumi, et huvikaitset kraadi võrra

Eesotavate digitöötubade ajakava

N 4.01.18 14–15 Rahastuse leidmine ja annetuste kogumine. (Uve Poom, Jaan Urb, Budget-Matador)

N 4.01.18 15.15–16.45 Eelarved ja finantshaldus vabaühendustele – eelarvestamine, täitvuse jälgimine ja aruandlus. (BudgetMatador)

N 11.01.18 kell 15.30–17.00 Taustamaterjalide talletamise ja jagamise ning ühismõtlemise töövahendid. (Kristjan Otsmann, Selge Pilt)

N 25.01.18 14.30–17.00 Raamatupidamise korraldus vabaühenduste juhtidele (Budget-Matador)

N 1.02.18 kell 12.30–14.00 Kuidas e-lahenduste abil poliitikakujundamises ja seadusloomes kaasa rääkida? (Eesti Koostöö Kogu)

N 15.02.18 kell 15–17 Digikommunikatsioon ürituste korraldamisel (Liisi Toom, Persoonibrändi Agentuur) ja e-lahendused operatiivseks navigeerimiseks; (Kristiina Kerge, Let's do it World)

Toimunud töötoad:

13.12.17 Digilahendused tõhusamaks kommunikatsiooniks, sh sotsiaalmeediatuurunduseks (Liisi Toom, Persoonibrändi Agentuur)

30.11.17 Kuidas juhtida ennast ja oma meeskonda? Kuidas olla osav projektijuht? Enda ja oma meeskonna tegevuste korrastamine. (Kristjan Otsmann, Selge Pilt)

23.11.17 Nutikas foto- ja videotöötlus (Veronika Rogalevitš, Tallinna Ülikooli e-õppe keskus)

N 9.11.17 Kuidas korraldada vabaühenduses dokumendihaldust. (Urmas Heinaste, Tartu Annelinna Gümnaasium / Eesti Informaatikaõpetajate Selts)

12.10.17 Kuidas parandada digilahendusi kasutades esitlusoskusi? (Siret Lahemaa, Lauka põhikool / Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus)

5.10.17 Kuidas kaitsta end kübermaailmas? (Doris Matteus, Firm Consult)

21.09.17 Millised e-võimalused on vabaühendustel riigiga suhtlemiseks? (Doris Matteus, Firm Consult)

Lisateave ja salvestused: www.heakodanik.ee/digivoimekus/ajakava

kangemaks keerata. Näiteks on lahendamata ammune, aga seni liiga kitsas ringis väljendatud vajadus, et Riigikantselei teeks valitsuse käsitletavate eelnõude jälgimise kasutajatele mugavamaks. Info on küll avalik, aga näib puuduvat motivatsiooni, et hõlbustada nii vabaühendustel kui ka ettevõtjatel riigi asjadega kursis püsimist ja oma arvamuse teada andmist.

Lõpetuseks kaks asja, millest on endiselt puudus: esiteks suurem teadlikkus juba olemasolevatest tööriistadest ning teiseks nende aktiivne ja loomuline kasutamine nii ühiskondlikus kui ka oma organisatsiooni puudutavas huvikaitstes. Mina ei näe vajadust igapäev uut platvormi välja töötama hakata, kui sarnane on juba mujal tehtud ja vajab vaid enda tarbeks kohendamist.

Loodan, et digitöötoad, mida EMSL

märtsini eest veab, toovad esile digimaailma valikuvõimalused vabaühenduste vaates. Neist igäüks on põnev teekond, alates enda harimisest kuni aktiivsete huvikaitse tegevuste kavandamiseni.

Üle kivide ja kändude avatud valitsemise poole

Digiutoopia, kus iga kodanik saab maailma asjades kaasa rääkida vaid mugava nupuvajutuse kaudu ning kõik vajalikud teenused on täpselt tema järgi tehtud, näib käeulatuses. Miks on viimastel aastatel tulnud avatud valitsemise võidukäigu asemel rääkida hoopis demokraatia narmendamisest ja globaalses külas pettumisest, uurib **ANDREI LIIMETS**.

**Rohkem
läbipaistvust**

**Tahan elada
turvalises
ühiskonnas**

**Valitsemine
avatumaks!**

**Vähem
ebavõrdsust**

**Nõuan
lahendusi, mitte
lihtsustusi**

**Nullid ja ühed
võrdseks!**

**Kaasa
mind!**

Lääne ühiskondades näikse viimastel aastatel paralleelselt juuri ajavat kaks teineteisele vastanduvat trendi. Ühelt poolt pole tehnoloogilise hüppelise arengu tõttu olnud kunagi varem nõnda palju vahendeid kodanikuosaluseks, ühiskondade toimimist puudutava info süstematiseerimiseks ja riigivalitsemise läbivalgustamiseks. Sõnades vannuvad riigijuhid truudust avatud valitsemise põhimõtetele (AVP) – rahvusvahelisel avatud valitsemise partnerluse initsiatiivil on tänaseks üle 70 liikme üle maailma, sealhulgas Eesti –, e-vahenditest loodetakse uut tõiuet demokraatia arengule, valitsemine ja juhtimine võiksid olla üha avatumad ja kaasavamad.

Varga nendib, et kiiretest muutustest ja ebakindlusest on saanud meie ajastu norm ning õnneks või kahjuks koguvad need muutused üha tempot.

Teisalt on kõige selle kiuste toimunud järsk pööre suletuse suunas. Itkumaigulise refräänina on märksõnadeks saanud Brexit, Trump, populismihood ja migratsiooni-vastatus, nende tuules piiride sulgemine ja poliitilise opositsiooni tagakiusamine, kodanikuvabaduste piiramine, inimõigustes kahtlemine ja liberaalsele demokraatialle üha kahtlustavamalt vaatamine.

Demokraatia tõus ja langus

“Need kaks trendi eksisteerivad samaaegselt ja mitte ainult läänemaailmas,” jääb AVP Euroopa piirkonna koordinaator Peter Varga esitatud teesi kuulates mõtlikuks. “Samas ei ütleks ma, et nad teineteist kuidagi välistavad või isegi eraldi seisavad. Väga võimalik, et nad lausa õhutavad teineteist.”

Varga nendib, et kiiretest muutustest ja ebakindlusest on saanud meie ajastu norm ning õnneks või kahjuks koguvad need muutused üha tempot. Tehnoloogiline progress ja digitaalsed lahendused on sageli muutuste eestvedajaks, muutustelainete mõju on aga raske ennustada. Elame küll läbi inimkonna kõige rahulikumaid ja jõu-

kamaid aegu, aga selle “kuldajastu” viljad pole võrdselt kõigini jõudnud, mistõttu on paljud õigustatult vihased ja pettunud.

“Kuigi globaliseerumisest on lõiganud kasu suur osa maailma elanikkonnast, on paljud sellest ka kaotanud ja tunnevad ennast arusaadavalt mahajäetu ja vihase-na. Ükskõik kas näeme globaliseerumist õnnistuse või needusena, on selles orienteerumine meie jaoks keske tähtsusega väljakutse,” kirjeldab Varga.

Reaktsioonina kasvavale keerukusele, hüvede ebaühtlasele jaotumisele ja muutuste kiirenevale tempole taanduvad paljud kas apaatsusesse ja passiivsusesse – olgu näiteks madalad osalusprotsendid paljude Euroopa riikide valimistel – või vihana kanaliseeruvasse ängi. Tulemuseks on globaalne trend valida võimule või hoida seal autoritaarsete kalduvustega jõumehi (*strongmen*), kes suudavad keerukaid väljakutseid lihtsustada.

“Pöördelised ajad on alati toonud kaasa poliitilisi õnneotsijaid, kes eelistavad sogases vees kala püüda, sest paljudele inimestele meeldib see mugav tunne, kui keegi ütleb neile lihtsalt, et kõik saab korda,” hindab Varga. Trendi pole murdnud ka süvenev tõdemus, et selliste valikute hinnaks on sageli inimõigustega kompromissile minemine, demokraatliku süsteemi otsast lammutama asumine või kodanikuruumi vähenemine. Tasub tähele panna, et Civicuse kodanikuruumi maailmakaardile on “avatuna” kantud vaid imepisike osa riikidest.

“Soovmõtlemine väljakutsete eitamise või lihtsustamise kujul ja viha ksenofoobia kanaliseerimine, naiivsus ja otsene isolatsioonism sunnivad ühiskondi sulguma ja pimedate aegade poole suunduma,” mõtiskleb Varga, “aga tehnoloogiline progress pole muidugi toonud kaasa üksnes ängi ja ebavõrdsust, see on muutnud võimalikuks ka väga laiapõhjalise osaluse. Jagamis- ja osalusmajanduses on kõik harjunud saama seda, mida nad tahavad, kohe ja rätsepatööna, olgu uudiste, teenuste või poliitika puhul. Enamik inimesi igatseb õelda rohkem sõna sekka teemades, mis nende elusid puudutavad, mitte lihtsalt iga nelja aasta tagant oma häält anda. Mõned analüütikud arvavad koguni, et elame läbi kaasamisrevolutsiooni.”

Revolutsioonide probleemiks kipub sageli olema nende ajutine ning ebakindel loomus. Ka tänaseks kaugele tahavaate-

peeglisse jäänud arabia kevade päevil räägiti õhinal sotsiaalmeedia revolutsioonist. Hilisemad analüüsid on pigem tõdenud, et Lähis-Idas toimuvat suudeti küll edukalt välismaailmale kommunikeerida, demokraatiat aga üksnes selle pealt ehitada on märksa keerulisem. Digivahendid peegeldavad ikkagi inimesi, kes neid kasutavad, mitte ei loo väärtust iseeneses.

Usu demokraatiasse ja demokraatlikesse institutsioonidesse taastab Varga hinnangul kõige tõenäolisemalt see, kui inimesed tahavad ja saavad otsustusprotsessides rahumeelselt osaleda ning nende elusid puudutavate otsuste vormimisel kaasa rääkida. Selleks peavad valitsused mitte ainult kodanikke kaasama, vaid ka pidevalt nähtavaid tulemusi saavutama. Illiberaalsete demokraatiate kasv ja selle trendiga kaasnev kahanev kodanikuruum ähvardavad seevastu võimalust sisukat dialoogi pidada ning inimõigusi säilitada tõsiselt kahjustada.

Illiberaalsete demokraatiate kasv ja selle trendiga kaasnev kahanev kodanikuruum ähvardavad seevastu võimalust sisukat dialoogi pidada.

“Arenenud demokraatias on suurimad takistused petlik rahulolutunne, mugavustsoon ja olemasoleva iseeneslikuks pidamine – populismihoo võib vahel tulla väga kiiresti, seega peame tugevdama oma immuunsussüsteemi rohkema kodanikuosaluse ja demokraatiaga, mitte vähemaga,” arvab Varga.

Digitaalne areng on andnud meile ka ülimalt mõjukaid vahendeid, et otsustamisprotsesse demüstifitseerida, neilt saladuskatet tõsta.

“Küsimus on ennekõike selles, kas ja kuidas praegused poliitilised ja valitsusstruktuurid sellele revolutsioonile vastu peavad. Ja kui võrd kahetsusväärset vähe näib enamik valitsusi selleks valmis olevat. Vaatame tõtt kahe suure väljakutsega, et pakkuda ühelt poolt elujõulisi lahendusi üha keerulisematele probleemidele ja ängidele ning teisalt võimaldada tõhusat osalust õigete vahendite, nende kasutamise järjepidevuse ja tagasisidemehhanismidega. Õnneks on digitaalne areng andnud meile ka ülimalt mõjukaid vahendeid, et otsustamisprotsesse demüstifitseerida, neilt saladuskatet tõsta ning aidata võidelda korrupsiooni, maksu- ja muu usaldust vähendava vastu.”

Kohalikud teenäitajad

Kui muidu võib Eesti olla maailma-kaardil vaid joonealune märkus, siis digirevolutsiooni ja valitsemise avatuse puhul meeldib meile ennast kujutada otse Starship Enterprise'i kaptenisillale. Ka juba mainitud avatud valitsemise partnerluse raames tuuakse Eestit sageli eeskujuna nii valitsusepoolse kaasamise kui ka erinevate digilahenduste rakendamise puhul. Tervistav on aga aeg-ajalt küsida, ega meie e-riik ole tänaseks muutunud iseenast taastootvaks müüdiks.

“Kuna minu igapäevases töös on võima-

lik teisi riike ja Eestit selles vallas pidevalt võrrelda, julgen öelda, et me oleme teinud väga head tööd,” ei näe E-riigi Akadeemia programmijuht Kristina Reinsalu muretsemiseks põhjust. “Me anname jätkuvalt nõu väga paljudele riikidele, sealhulgas meist oluliselt jõukamatele. Aga tõsi, meie oma inimesed vajavad järjekordset suurt kvalitatiivset hüpet. Ma ei taha kuidagi laita e-residentsust ega muid sarnaseid algatusi, aga mul on südamel see, et meil ei ole sama suurt ambitsioonikat eesmärki siin riigi sees, et iga eestlane oleks digieestlane.”

ID-kaardi ja X-tee võlusid on kiidetud inspiratsioonikonverentsidel ja tuntud Ameerika telesaadete eetris. Samas on nii mõnegi aktivistiga vesteldes kõrva jäänud piinlikke seiku, kus paberipriiuse varjus seisavad ministriumis tegemised pelgalt selle taga, et otsustav isik ei oska digiallkirja anda, välja printitud dokumendihunnikutest rääkimata. Suurem küsimus on aga see, kui võrd e-lahenduste särava eskiisi taga tegelikult osalusdemokraatiale uut vunki anda suudetakse.

“Kvalitatiivset hüpet valitsemises näen ma pigem kohalikul tasandil,” hindab Reinsalu. “Hea näide on Tartu linn, kus on hakatud üha enam korraldama ideekorjet tehnoloogiliste vahendite abil. Viimane Tartu üldplaneering koostati väga kaasavalt, kasutades ideekorjes digitaalseid kaarte – inimesed näitasid kaardirakenduses ära probleemkohad linnas ning alles siis tuldi kokku ja arutati need läbi. Kombineeriti digilahendusi ja traditsioonilisi vahendeid. Sellist kombineerimist näen kohalikul tasandil üha rohkem ja see võiks olla eesmärk – mitte et me läheme täielikult e-valitsemisele, vaid kuidas nutikad uued digilahendused saaksid kaasa aidata ja anda lisaväärtust, et me näost näkku peetud arutelud oleksid sisukamad.”

Teise näite toob Reinsalu Rõuge vallast, kus inspireerituna mitmes Eesti oma-valitsuses rakendatud kaasavast eelarvest asuti digitaalse andmekorje abil edendama rahvatervist. Nimelt pakkusid kodanikud selleks mõeldud veebiplatvormil välja terviseobjekte, mida vallas kindlasti vaja oleks, ja hääletasid siis nende vahel. Tingimus oli aga see, et valituks osutunud tenniseväljaku ehitab vald vaid juhul, kui inimesed koguvad kokku 10 000 tervisetundi ehk hakkavad sealsamas veebilahenduses märkima, kui palju nad päevas jooksevad, puid lõhuvad või muud

füüsilist koormust saavad. Alles selle kõige nõutud tervisetundideks kokkuarvestamisel tegi vald investeeringu ning kogukond sai oodatud väljaku.

Kuidas on lood aga üleriiklike teenustega? “Enne kui me mõtleme uutele riigipoolsetele innovatiivsetele lahendustele, mis mulle kui inimesele ja kodanikule midagi uut võimaldavad, alustaksin ma hoopis info kogumisest ja liikumisest,” kirjeldab Reinsalu murekohti. “Näiteks kui ma vajan mingit infot ministeriumide veebilehtedelt, siis visuaalne pool võib päris ilus olla, aga sisulist infot on sageli väga keeruline leida. Kui hakata mingi spetsiifilise küsimusega tegelema, siis paisuvad need probleemid kohe välja. Rääkimata sellest, et oleks uudseid lahendusi, kus probleemide kohta kohe tagasisidet anda. Võib ju rääkida igasugusest online-osalemisest, aga inimesed käituvad mitmekümne aasta järel ikkagi samamoodi, et saadad mingile ametnikule meili ja siis ootad vastust. See on natuke nukker seis.”

Vabaühenduste liidus huvikaitsega ehk iga päev valitsuse infoga tegelev Alari Rammo nõustub kriitikaga täielikult: “Riigi Teataja on muutunud päris ägedaks ja eri süsteemide vahel seoseid loovaks portaaliks, aga Riigikogu veeb on väga raskesti kasutatav ja valitsuse eelnõude infosüsteemi kohta tunnistavad ametnikudki, et nad ei leia enam ka iseenda üleslaaditud dokumente üles.”

Rammo näeb probleemide ühe põhjusena, et kaasamis- ja muid eelnõuveebe

Inimesed käituvad mitmekümne aasta järel ikkagi samamoodi, et saadad mingile ametnikule meili ja siis ootad vastust.

võetakse kas majasiseste dokumentiregistrina, mille keerukusega on ametnikud paraku harjunud, või tüütu kohustusena dokumendid lihtsalt mistahes viisil avalikustada: “Põhjuslikku seost, et kodanik usaldaks avatud, teadmispõhise valitsemise juures ka poliitiku ja ametnikke rohkem, pole veel päriselt mõistetud.”

Teiseks algavad tema hinnangul Eesti

Reinsalu

probleemid kaugemalt kui tehnoloogias: “Iga uus valitsus viskleb veidras iseenda loodud saja päeva kahvlis, toites nii vaid konfliktinäljas ajakirjandust. Ametnikud ja huvigrupid aga kardavad seda perioodi paaniliselt ja iga valitsus suudabki lõpuks võidukate saavutuste asemel oma esimese 100 päeva rapsimisega kaasamisele ja usaldusele rohkem kahju teha kui järgneval perioodil seda taastada.”

Põhjuslikku seost, et kodanik usaldaks avatud, teadmispõhise valitsemise juures ka poliitikuid ja ametnikke rohkem, pole veel päriselt mõistetud.

Nii pole Rammo sõnul imestada kodanike võõrandumise ning huvigruppide pettumuse üle, et neid ei kuulata, kui tänapäevane valitsuskommunikatsioon keskendub analüüsi ja eeltöö asemel rohkem *post factum* värvilistele piltidele ära tehtust ja klanitud fotodele ühismeedias.

Õigusloomes osalemine pole Rammo hinnangul küll klassikaline avalik teenus, ent aidata võiks sinnasuunas mõtlemine: “Praegu on aga nii, et kui valitsus peab valima, kas investeerida eelnõude infosüsteemi või e-maksuametisse, valitakse muidugi viimane, sest see on justkui päris-, mitte mingi nišikas mugavusteenus, milleks avatud valitsemist siiani peetakse.”

Kapseldunud kodanik

Kristina Reinsalu hinnangul taandub digikaasamise edukus sageli kommunikatsiooni- ja turunduspõhimõtete juurde. Riik peaks proovima rohkem näha algatusi selle inimese seisukohast, kelleni kõnealune infovoog või teenus jõudma peaks.

“Akadeemilises kirjanduses ja ühiskonnas laiemalt tekkis ühel hetkel suur ootus, et tehnoloogia muudabki valitsemisstiili, inimeste arusaama ja poliitika tegemist. Päriselu näitab, et inimesi ta ikkagi ei muuda. Kes on huviline, see on, ja kes ei ole, ei ole. Passiivset ei pruugi aktiivseks muuta ja vastupidi. Sellist hüpet üldises demokraatia arengus ma praegu ei näe – kes tahavad ühiskonna hüvanguisse panustada, saavad infole ligi, aga see osa on alati väga väike

ja ma ei näe, et tehnoloogia seda osa suurendanud oleks. Lõpuks annab ta lihtsalt ühe lisavõimaluse neile, kes nagunii leiaks mingi meetodi osaleda,” arvab Reinsalu.

Valeinfo leviku ja kapseldumise ajastul on juba põhjalikult kirjeldatud, kuidas infokülluse keskel jälgitakse ennekõike neid kanaleid, infovooge ja inimesi, kelle vaadetega nõus ollakse. Lihtsam on keerata kinni need hääled, kes hüüavad valena näivat asja. Nõnda süveneb juba alguses olemas olnud teadmine ning radikaliseeruda on üha lihtsam.

“Rohkem digitaalsust ei tähenda tingimata rohkem avatust ja rohkem avatust ei tähenda tingimata paremat valitsemist – kuigi need näivad sammudena õiges suunas,” sekundeerib Varga. “Digitaliseerumine pole eesmärk iseeneses, see aitab demokraatia arengule kaasa ainult siis, kui sellega kaasneb kasvav ligipääs informatsioonile, rohkem oskusi ja vahendeid kaasata inimesi poliitikakujundamisesse ja nii edasi. Läbi paistvus ei aita kuhugi ilma osaluseta. Seega peaksid e-valitsemisega seotud algatused tagama, et kodanikud tahavad ja oskavad uusi teenuseid kasutada ning neid ka tegekkuses kasutada. Lõppeesmärkideks on ikkagi paremad poliitilised lahendused ja rohkem vastutavust: digitaalsed ja e-riigi vahendid koos kasvanud osalusega viivad meid neile eesmärkidele lähemale.”

Reinsalu arvab, et lõpuks on võtmesõna teel avatuma ja parema valitsemise poole kommunikatsioon. “Tihti peale näen omavalitsustes, et ka vabaühendused, kes peaksid olema riigi suhtes nõudlikud, peavad kriitiliselt peeglist vaadata. Sageli on nii, et kui küsitakse arvamusi ja on võimalus osaleda – olgu siis digilahenduste teel või ilma nendeta –, ei tule sisendit ja tagasisidet õigel hetkel. See suhtlus on kahepoolne ja ei saa alati näidata näpuga valitsejate poole.”

Digilahendused annavad Reinsalu hinnangul lihtsalt võimaluse veel paremini suhelda – selgitada seda, mis hakkab juhtuma, kui mõni seadus jõustub. Siis tekib neil, keda see muutus puudutab, surve aktiivsemalt osaleda.

“Kuni need seosed on puudu, ei osaletagi, ja tulemusena ei juhtu muud, kui et võetakse vastu mingi seadus, mis pälvib palju kriitikat. Seoste loomist ja visualiseerimist on rohkem tarvis ja seda võimaldab tehnoloogia suurepäraselt, aga seda kasutatakse liiga vähe. Näiteks mingi

Rammo

protsessi etappide selge ja värviline visualiseerimine annab sellele inimesele, keda see protsess puudutab, juba palju parema ülevaate, kui see, et paned lihtsalt mingi dokumendi veebi üles. Suhteliselt lihtsad võtted jäävad puudu, kui ma vaatan, kuidas riigi- ja omavalitsusasutused toimivad. Seda kahepoolset suhtlust ei ole piisavalt, mida tehnoloogia võimaldab.”

Avatud valitsemise partnerlus

(AVP) on rahvusvaheline initsiatiiv, mille raames töötavad valitsused ja kodanikuühendused koos, et uute tehnoloogiliste lahenduste abil edendada avatud valitsemist, kodanike võimendamist ja korrupsiooniga võitlemist. AVP Euroopa piirkonna koordinaator Peter Varga loetleb mõned tema meelest AVP kõige silmapaistvamad algatused.

“Ukraina ProZorro ja Lõuna-Korea KONEPS-i e-riigihangete süsteemid lubavad igaühel pakumusi jälgida. See pole mitte ainult aidanud puhastada kurikuulsal moel korrumpeerunud avalike hangete süsteeme, vaid ka julgustanud konkurentsi teket ning säästnud Ukraina näitel üle poole miljardi euro avalikku raha, Lõuna-Korea puhul isegi rohkem. Mõlemas riigis on kasvanud nii kodanike kui ka ettevõtete aktiivne osalus.

Mongoolia CheckMyServices pakub komplekti e-vahendeid, mis aitavad jälgida avalike teenuste kvaliteeti, sealhulgas juurdepääsu tervishoiule, haridusele ja paljule muule. See on aidanud harida kodanikke nende õiguste alal ja julgustanud laialdast kodanikuosalust.

Hea meelega tooksin välja ka Eesti Rahvakogu ja rahvaalgatus.ee initsiatiivid, mis lubavad kodanikel ühiskonnas olulisi teemasid läbi arutada, ettepanekuteks koondada ja seadusloojatele esitada.”

chan or

Jeannette Gusko:

Paljud kodanikud mobiliseeruvad –
küsimus on, kuidas kogu see energia
kõige efektiivsemalt ära kasutada

Nüüdisaegne kodanik ei tõtta enam maailma muutmiseks esimese hooga tänavale, vaid veebiavarustesse – uurima, arutama, kiruma või digiallkirja andma. Ühiskonna valukohtadele tähelepanu tõmbamisel ja ühiselt nende vastu astumisel on nimekaimaks petitsiooniplatvormiks Change.org, mille kommunikatsioonijuhi Jeannette Guskoga vestles kodanikuaktiivsusest ja petitsioonide mõjust **ANDREI LIIMETS**.

Kuidas Change.org sündis?

Change on maailma suurim petitsiooni-platvorm, mis sündis 2007. aastal Ameerika Ühendriikides. Looja Bernard Trey õppis Stanfordis ja sai siis nii-öelda ilmutuse – ta oli varem tahtnud õppida majandust, aga siis tuli ta noorem vend kapist välja. Bernard sai šoki, kui suur asi see oli, kui palju negatiivseid reaktsioone vend kohtas. Kõige üllatavam polnud aga see, et inimesed ei sallinud endiselt homoseksuaale, vaid et head inimesed vaatasid niisama pealt, ei tõstnud häält ega astunud ta venna kaitseks välja.

Ta sai aru, et tal on piisavalt mõjuvõimu, et midagi head teha, ja mõtles välja sellise platvormi, mis aitaks tuua kaasa sotsiaalset muutust. Ideeks platvormi taga oli ennekõike inimeste võim. Change.org-il ei ole endal poliitilist eesmärki, vaid eesmärk on elavdada kodanikuosalust. Me oleme huvitatud sellest, et inimesed tõstaks olulistel teemadel häält, et nende häält kuuldaks, et toimuks dialoog otsustajatega. Ja et inimesed organiseeruks endale oluliste eesmärkide nimel.

Alustasime petitsioonimudeliga – petitsioonide saatmisega kohalikele poliitikutele või parlamentidele. 2012. aastal muutus platvorm rahvusvaheliseks. Laienesime aastaga kümnesse riiki. Praegu on meil kontor koos kodanikke aitavate kampaania- ja kommunikatsiooniekspertidega 17 riigis ja üle maailma 180 miljonit kasutajat.

Sarnaseid platforme on teisigi.

Avaaz on ilmselt kõige tuntum.

Kuidas Change neist erineb ja silma paistab? Kas need platvormid täiendavad teineteist?

Avaaz on poliitiline organisatsioon selgete eesmärkidega – peamiselt rahulvalve ja taastuvenergia. Teisi on veel, aga Change ja Avaaz ongi peamised. Avaaz on pisut, nagu Greenpeace võiks olla, kui too oleks hiljem asutatud – tõeliselt digitaalne

organisatsioon. Nad annavad inimestele vahendid organiseeruda ja mobiliseeruda, tagades samas kogemustepagasi ja teadmised kampaaniate korraldamiseks. Kasutajana logid Avaazi ja järgid nende poliitilisi ideid – seal on oma töötajad, kes valivad välja teemad ja sinul kasutajana on võimalik neid toetada. Change on rohkem alt üles: igal hommikul vaatame, mis toimub ja milline on kodanike initsiatiiv. Sarnaselt meedia või poliitikute eesmärkidega on ka kodanikel omad eesmärgid.

Change.org-il ei ole endal poliitilist eesmärki, vaid eesmärk on elavdada kodanikuosalust.

Kas te toimetate kampaaniaid omalt poolt? Elame ju populismi ajastul, igapäev võib algatada petitsiooni pagulaste väljasaatmiseks või kellegi vangistamiseks. Kas te tsenseerite mõningaid algatusi?

Change on avatud platvorm. See on meie identiteedi tuumaks – oleme avatud, võimestavad ja turvalised. Need on kolm meie missiooni peamist sammast. Demokraatlikul kombel lubame igapäev tema arvamuse ja perspektiivi kõige laiemal võimalikul moel. Samas on meil oma kasutustingimused – on väga selge, mida me ei luba: diskrimineerimist, vihakõnet, seksistlikke märkusi. Aga üldiselt tahame, et inimesed osaleksid ja et tekiks ka vastuolud, sest elu on selline ning erinevaid perspektiive tulebki arutada ja nende vastupidavust katsetada. Meie nägemus on, et inimestes on ühendavat rohkem kui

lahutavat. Usume, et inimesed suudavad algatuste ümber koonduda, isegi kui neil on erinevad poliitilised vaated.

Mida tooksid välja Change.org-i suurimate edulugudena?

Numbrite põhjal on suurimaks kampaniaks olnud üleskutse Ameerika Ühendriikide valimiskolleeegiumile mitte nomineerida Donald Trumpi. Selle algatuse taht kogunesid väga erinevad inimesed ja kogunes 4,8 miljonit allkirja. Sarnane lugu oli algatusega "Tooge meie tüdrukud tagasi", millega ma ise Saksamaal töötasin. Selle algatas noor tüdruk Nigeeriast, kes Saksamaal õppis. Petitsiooniga nõuti terroristlikult organisatsioonilt Boko Haramilt 276 röövitud tüdruku vabastamist. Millal iganes toimub midagi suurt, võib kindel olla, et see peegeldub ka Change.org-is.

Trendina tooksin välja, et petitsioonidega ollakse juba nii harjunud, et nendega püütakse üha enam muuta ka suuremaid struktuuralseid probleeme. Näiteks koduvägivald Prantsusmaal. Üks Prantsuse naine, kes ise abikaasa käes kannatas ja kelle poeg end tappis, tulistas oma meest. Ta mõisteti süüdi ja kolm feministi nõudsid president Hollandelt armuandmist. See oli üksik juhtum, aga käivitas väga aktiivse arutelu koduvägivalda, vastavate seaduste ja ohvrikaitse üle. See oli väga suur rahvuslik diskussioon. Ka meil Saksamaal oli väga jõuline liikumine CETA, Euroopa Liidu ja Kanada kaubanduslepe vastu. Oli argumente poolt ja vastu ning üks vanem naine, 70-aastane endine flöödiõpetajanna, korraldas kõige suurema kollektiivse kohtuhagi, jõudis ülemkohtusse ning viis kaasa 70 000 allkirja. Seda kõike Change.org-i abiga. Petitsioonist sai kollektiivne hagi ja kollektiivsest hagist üleriigiline diskussioon seadusemuudatuste üle.

Teine trend on see, et üha enam tehakse piiriülest koostööd ning seistakse ühise asja eest. Kunagiste nišiteemade, nagu tamponimaksud, ümber tekivad globaalsed liikumised. Aktivistid Austraalias, USA-s, Saksamaal, Prantsusmaal, Suurbritannias töötavad üha enam koos. Naiste õigused on väga suur ühine teema, loomaõiguslastest on koondunud globaalne kogukond, sotsiaalne ja majanduslik õiglus on väga paljusid ühendavad teemad.

Trumpi näide on huvitav. Tema suhtes on jätkuvalt väga tugev avalik

vastuseis, aga erilist tolku pole paistnud sellest olevat. Kas Change.org-i sarnaste algatuste puhul on võimalik kuidagi tagada, et mõju jõuaks ka väljapoole petitsioonide koostamist, et need ei jääks lihtsalt deklaratsiooniks, sõnadeks paberil?

Esiteks on küsimus selles, mida kampania algataja saavutada tahab. Meie küsime alati, mis on eesmärk, kuhu sa tahad jõuda, mida saavutada, mis oleks sinu jaoks edu. Seejärel aitame inimesi samm-sammult, et nad sinna jõuaksid. Allkirjastamine on muidugi oluline, aga palju olulisem on, mis saab pärast allkirja andmist. Allkirjastamine pole eesmärk ega lõpp, vaid sisenemispunkt oluliste teemade juurde. Maailma üksinda muuta on keeruline, koos märksa lihtsam. Kui tekib kogukonna tunnetus, ühine perspektiiv, on kergem tekkima ka küsimus, mida me koos järgmiseks teha võiksime. Ja kui tekib selline organiseerumine, on lihtsam eesmärkideni jõuda, efektiivselt töötada, otsustajateni jõuda, meediaga suhelda,

Allkirjastamine pole eesmärk ega lõpp, vaid sisenemispunkt oluliste teemade juurde. Maailma üksinda muuta on keeruline, koos märksa lihtsam.

leida poliitikute seas kaasamõtlejaid, teha huvikaitset, lobitööd, avaldada avalikku survet, minna tänavale. Oleneb, kus parasjagu oma kampaniaga oled. USA-s on väga hästi töötanud nii-öelda linna-halli koosolek (*town hall meeting*), mida saab organiseerida kohe, kui kogukond koondub. Tuleb oma kohalikule parlamendisaadikule helistada, aga paljud ei teagi, kes see selline üldse on. Väga suur samm on juba need kaks kokku viia.

Nii et te toimite sillana muretseva kodaniku ja tema poliitilise esindaja vahel?

See on meie jaoks järgmiste aastate peamine siht! Seni oleme olnud ennekõike sild eri kodanikegruppide vahel, aga edaspidi tahame viia kokku valitud juhid ja kogukondade eestvedajad, et nad teine-

teisega rohkem, sagedamini ja vahetumalt suhtleks. Informatsiooni usaldusväärsus on siin määrava tähtsusega. Tuleb luua sobivad suhtluskanalid.

Tavalise eestlasena võin ma minna ja kirjutada alla igale mulle huvipakkuvale petitsioonile. Kuidas ma aga aktiivse kodanikuna ise platvormi enda jaoks kõige mõjusamalt tööle panna saaksin?

Change on mõeldud kõigile. Kampaniaid võib jälgida, allkirjastada, algatada. Oleneb, kui aktiivne ise oled. Võid algatada ükskõik millise kampania, võid luua petitsiooni ettevõtete suunal, poliitikute suunal. Enda jaoks pead vastama kolmele küsimusele. Esiteks, mida ma tahan saavutada ehk mis mu eesmärk on? See peab olema lihtne ja arusaadav.

Teiseks, kes suudab muutuse kaasa tuua? Kes on see isik, kellel sel teemal otsustusvõim on? Pole mõtet sihtida liiga kõrgele ja suunduda otse peaministri või presidendi poole, samuti ei maksa liiga madalale püüma jääda. Loe lehti, mõtle, uuri, kes on sinu teemal võtmetähtsusega otsustaja.

Ja kolmandaks, see on ennekõike mobiliseerumise huvides: miks peaksid teised sind toetama? Jaga oma lugu, oma motiivatsiooni. Eriti hea, kui sul on toetuseks statistikat, numbreid. Aga väga oluline on isiklikkus – miks sa tahad kõigest maailma asjadest just seda teemat mõjutada? Siit tuleb lõpuks erinevus väga edukate kampaniate ja mitte nii edukate vahel.

Petitsioonide probleem on see, et need lihtsalt nõuavad midagi ega jäta sageli ruumi dialoogiks. Mulle tundub, et meil on rohkem vaja just ruumi aruteludeks, suutlikkust teineteise argumente kuulata, mitte lihtsalt oma tahtmist nõuda. Kuidas tagada, et Change.org oleks ka hariv tööriist, mis tekitaks diskussiooni?

Me püüame seda väga mitmel viisil soodustada. Kui juhtub midagi suurt, saame mitu petitsiooni erinevate nõudmistega, mis lähevad mõnikord ka vastuollu. Me kureerime ja grupeerime neid, et tekiks nii-öelda võimalike lahenduste kataloogid. Kasutajad võivad siis nende vahel valida. Lisaks sellele saavad ka otsustajad Change.org-is kaasa lüüa. Praktikas: kui sa algatad kampania, millel on 5000 allkirjastanut, ja sa tahad nen-

dega midagi jagada, siis teed uuenduse ja see läheb automaatselt nende postkasti. Ka otsustajal on võimalik vastus postitada ning see jõuab samuti kõigi allkirjastanuteni. Kodanikuna on võimalik jälgida ka otsustajate profile, näha, millistele algatustele nad on vastanud. Üritame seeläbi dialoogi soodustada.

Kuidas platvormi rahastatakse?

Meil on mitmetasandiline mudel. Oleme registreeritud USA-s b-korporatsioonina (*benefit corporation*), lisaks asutime eelmisel aastal fondi, mis arendab erinevaid projekte. Töötame näiteks naiste õigustega ja saame tuge kohalikest organisatsioonidelt, kes töötavad meie teemadega ja koos meie inimestega. Change.org-i kasutajana saad hakata meie liikmeks ning aidata igakuise annetusega. See aitab platvormil kõigile avatuna püsida ja infrastruktuuril areneda. Kui ise midagi allkirjastad ja tahad, et algatus leviks, saad iga algatust rahastada. Need on kaks peamist rahavoogu.

Mainisid, et inimesi ühendab rohkem, kui lahub. Sul on ka ülevaade paljudest kampaaniatest. Kui erinevad teemad inimesi eri riikides kõnetavad? Või saame rääkida suurtest regionaalsetest erinevustest?

Tee edasi on rohkem avatust, rohkem osalust; et kodanikel oleks ruumi osaleda, kaasatud ja kuulatud saada.

Nüansid on muidugi olemas ja näeme mingite teemade politiseeritust. Väga palju seob eri piirkondi majanduslik õiglus ja tuleviku töö, samuti naiste õigused. Inimesed ootavad üha enam, et otsustajad kaasaks neid digitaalselt. Oleme möödas hetkest, mil see oli lihtsalt üks tore asi, mida ka teha. Inimesed ootavad nüüdseks kiireid vastuseid, kohest reaktsiooni. Ühepoolne suhtlus ei tööta enam, kommunikatsioonikanalid peavad töötama kahepoolset. Igal otsustajalt oodatakse ka Facebooki-lehte. Telefon, post, e-kiri on toredad, aga oodatakse midagi digitaalset.

Lõpetuseks, mitte ainult Euroopas, vaid ka USA-s on päevakajaline teema kodanikuruum. Kodanikud muutuvad üha aktiivsemaks, teisalt on tohtu populismilaine suletuse suunas,

paljud ei löika digitaliseerumise ja globaliseerumise vilju. Oskad sa üldistada, kus kodanikuühiskond praegu globaalselt on?

Toimub väga palju. Nii konservatiivsed kui ka progressiivsed liikumised on aktiveerunud. Valiti Trump ja päev hiljem toimus suur naiste protestimarss. Elame aegadel, kus paljud mobiliseeruvad. Küsimus on, kuidas kogu see energia kõige efektiivsemalt ära kasutada, et edasi minna. On väga oluline, et inimesed jätkaksid üksteisega suhtlemist, olgu siis kodus õhtusöögilaua taga või ühiskondlikul tasandil. Dialoogi saab kampaaniatega edendada ja teadlikkust erinevatest arvamustest kasvatada. Seetõttu on meie jaoks ka platvormi avatus võtmetähtsusega. Usun, et eri kampaaniaid ja organiseerumist tuleb üha rohkem, küsimus on aga keeles, mida kasutatakse – kas teise inimesega räägitakse austusega ja viisakalt. Paljud kampaaniad koonduvad valimiste ümber, seega on need endiselt väga tähtsad. Brexiti puhul tundsid paljud, et nende häält ei kuulata. See tunnus on mujalgi väga tugev. Edasi minna aitab see, kui on rohkem avatust, rohkem osalust; et kodanikel oleks ruumi osaleda, kaasatud ja kuulatud saada. Ja kui nii ei lähe, on see kogu süsteemi jaoks Molotovi kokteil, millest ühiskonnad tunnevad ainult rohkem frustratsiooni.

The screenshot shows the Change.org website interface. At the top, there's a navigation bar with the logo 'change.org', 'Start a petition', and 'Browse'. Below that is a large world map graphic with the text 'The world's platform for change' and '212,279,860 people taking action. Victories every day.' A prominent red button says 'Start a petition'.

The main content area features a featured petition titled 'Victory: Sexual Assault Survivors' Bill of Ri...'. The image shows a group of women holding signs that say '100,000' and 'Bill of Rights for sexual assault survivors'. Text below the image reads 'And just a few months later...'. To the right of the image, the text says 'Bill of Rights for sexual assault survivors becomes federal law' and 'Amanda Nguyen mobilized over 140,000 people with her Change.org petition and convinced Congress to pass the first ever Sexual Assault Survivors' Bill of Rights. More'. Below this, it lists 'Amanda Nguyen, Washington, DC' with '140,435 Supporters' and 'Featured in Wired'.

At the bottom, there's a horizontal scroll of smaller petition thumbnails, including 'Bill of Rights for sexual', 'Korwin-Mikke zostat', 'Daryna i jej mama', 'Squarespace removes', 'Mom stands up to', and 'Weterynarz z Brzegu'.

Püsikasutajaskonnast mitmekesisemate algatusteni

Rahvakogu mõtteline järglane rahvaalgatusveeb on tänaseks toimetanud poolteist aastat. Suur osa sellest ajast on läinud osalusplatvormi võimalustest ja rahvaalgatuse olemusest teavitamiseks. Kriitiline mass kasutajaid on nüüdseks olemas, algatused on mitmekesisemas, terav tähelepanu püsib algatuste mõjususel. Kuidas läheb ja mis edasi plaanis, kirjutab algatuse taga seisva Koostöö Kogu juht **TEELE PEHK**.

Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetatud teavitus- ja nõustamistöö tulemusel saavutas rahvaalgatus.ee jaanuaris 2017 pidevalt suureneva püsikasutajaskonna ehk kriitilise massi. See tähendab, et edaspidi pole vaja osalusveebi eraldi turundada, kuna sõna levib iseenesest ning algatuste teemad mitmekesistuvad. Kui veel poolteist aastat tagasi "majutas" veebiplatvorm peamiselt keskkonnateemalisi ettepanekuid, siis nüüdseks on lisandunud tervise- ja erialased algatused, nagu kilpnäärmehaiguste ennetamise või teedetanavate avaliku kavandamise ettepanekud. Ka uute kasutajate juurdevool on stabiilne, kuigi veel oluliselt seotud sellega,

kuidas algatajad jõuavad oma kampaania-
tega ühiskonnas uute sihtrühmadeni.

2017. aasta septembri seisuga kogub rahvaalgatus.ee-s allkirju 33 algatust, millest 25 on allkirjade kogumiseni jõudnud uue eakuse rahvakogu kaudu. Ülejäänud kaheksa allkirja koguvat algatust pärineb eri protsessidest, mitte ei ole üksikisikute pöördumised. Kuu keskmiste võrdlemine on lühikese tegutsemisaja kohta üsna meelevaldne, kuna arvukus kõigub kampaaniate tõttu palju. 2017. aastal on päeva keskmine 200–300 külastajat ning koos kampaaniatippudega (1000–4000 külastajat päevas) tuleb keskmiseks kokku 10 000 kasutajat kuus. Täpsemalt vaata: help.rahvaalgatus.ee/abi/rahvaalgatusveebi-esitus.

Otse herilasepesadesse

Kui algselt oli teavitustegevusel kolm sihtrühma – noored, digivõimekad eakad ja venekeelsed elanikud –, siis ilmnud digilõhe tõttu ja teistelt põhjustel muutisime strateegiat. Hakkasime lähenema katusorganisatsioonidele ja võrgustikele, n-ö herilasepesadele, et nendesamade vähekaasatud sihtrühmadeni jõuda. Eelkõige soovisime tuvastada osalusprotsessi, mida oleks võimalik täielikult või osaliselt rahvaalgatusveebi tuua ja selle kaudu sihtgruppi jõuda. Alustasime kohtumisi ja läbirääkimisi selliste katusorganisatsioonidega nagu Eesti Noorteühenduste Liit, Avatud Noortekeskuste Ühendus, vabaühenduste liit EMSL, Vanurite Eneseabi- ja

Nõustamisühing, maakondlikud arenduskeskused ja Domus Dorpatensise maailma-muutjate võrgustik.

Arvukate töötubade, kohtumiste ja nõustamiste tulemusel tuvastasime osalusprotsessidena

- Eesti Noorteühenduste Liidu kureeritavad osaluskohtumised
- Arvamusfestivali (rahvaalgatus.ee kui eel- ja järelarutelude veebiplatvorm)
- vabaühenduste liidu EMSL ja Praxise kureeritud huvikaitselabori (rahvaalgatus.ee kui riiklike huvikaitsesplaneid teostamise tööriist)

Kolmest osalusprotsessist pole ühtegi algatust veel avaliku algatuseni jõudnud. Ühelt poolt esineb põhjendamatu hirm nt huvikaitsesplane avalikustada, teisalt eelarvamus, et rahvaalgatusveebi on vaja seaduseelnõu vaimus teksti. Lisaks on kõigi kolme protsessi puhul kriitikat saanud katusorganisatsioonide madal võimekus neid protsesse võimendada ja laiendada. Kuigi see on töö, mis väljub rahvaalgatus.ee kui digitaristu igapäevase haldamise ja kasutajate ootuste raamidest, jätkame osalusprotsesside vedajate nõustamist ja koostööd katusorganisatsioonidega.

Rahvaalgatuste lennukus

Hetkel on meie kullipilk suunatud hoopis Riigikogu komisjonide poole, et parandada kollektiivsete pöördumiste menetlemise info kättesaadavust. Fraktsioonid ja komisjonid läbi käies oleme tõstatanud rahvaalgatuste mõjususe küsimuse – et kui eeldatavasti edaspidi algatuste arv aina kasvab, siis muutuvad pöördumised aina enam parlamendisaidikute töö tavapäraseks osaks. Teisalt, mida rohkem läbiarutatud ettepanekuid parlamentis saadetakse, seda suurem on avalik huvi ettepanekute elluviimise ja mõjususe vastu.

Uue eakuse rahvakogust Riigikogu komisjonidesse jõudvad ettepanekud on head proovikivid, kuidas avaliku arutelu ja koosloomeprotsessi kaudu parlamentis esitatud pöördumisi menetletakse – kui lahendustele orienteeritult ning kui avatult seda tehakse.

Kui kellelgi on häid ideid või soov aidata kaasa rahvaalgatuste mõjususele, andke aga teada info@rahvaalgatus.ee!

Kaspar Kruup:

kolmas sektor peaks rääkima tehnoloogiast

Tuleviku Tehnoloogiate Sihtasutuse rajaja Kaspar Kruup (26) rääkis **IVAN LAVRENTJEV**ile, miks igaüks peaks tehnoloogia arenguga seotut teadvustama.

Kes sa oled?

Esimeselt hariduselt olen psühholoog, aga üldiselt teen eri asju: õpetan ja õpin, tegutsen kolmandas sektoris. Mõnda aega tagasi sattus mu tähelepanu alla tehisintellekti (AI) teema – tundus oluline, aga muhvi ei teadnud sellest. Kutsusin sõbrad kokku ja tegime AI-teemalise klubi, mis luges ja arutas, mis sellest saab. Meie huviks kujunesid automatiseerimine, kitsad AI-lahendused ja nende mõju tööturule. Kitsas AI on programm, mis teeb väga hästi ühte asja: näiteks tuvastab pilti või heli.

Mõtlesime, et see on hullult oluline teema, mis peaks inimeste teadvusse jõudma: tegime AI-teemaliste uudiste paremiku koondava Facebooki lehe “Tehisintellekt ja SINA” ning pidasime loenguid. Leidsime, et seda on vähe: selleks et Eesti ühiskond suudaks AI-ga suhestuda, peaks avalik sektor selle arenguid hoomama. Aga polnud seda poolt, kes avalikku sektorit ja laiemat üldsust hariks. Kui seda teeks erasektor, siis sel oleks oma huvid mängus, see annaks kallutatud nõu, hoiaks midagi enda teada. Seega kodanikuühiskond peab ütleva, et tehnoloogiad on reaalsed ja mõistetavad. Ei ole mingit müstilist digitega e-d, on konkreetset tehnoloogiat, millel on mõju. Lõime Tuleviku Tehnoloogiate Sihtasutuse, mille eesmärk on olla avaliku sektori partner, et mõtestada uusi tehnoloogiaid, saada aru nende riskidest, ohtudest ja potentsiaalset ning teha seda kõike ühiskonna huvides.

Mina kasutajana tahan, et minu ID-kaart toimiks, võib-olla oleks mõni buss isejuhtiv, aga konkreetset algoritmid mind ei huvita. Kas inimene peab üldse huvituma sisupoolest?

Mina ei oska ridagi programmeerida. Ma ei ole nutrite ja poltide spetsialist, aga meie sihtasutus väidab, et indiviidil on võimalik tehnoloogiast aru saada, taipamata, kuidas see täpselt töötab, või oskamata seda ise juhtida ja teha. On elemente, nagu seesama AI, millest võib tavakeeles rääkida ja millest inimene peab tavakeeles aru saama. Sellega kaasneb ka palju küsimusi tehnoloogiavälisest valdkonnadest: et isejuhtiv buss saaks tänaval sõita, peab lahendama hulga juriidilisi küsimusi: kes vastutab, kui bussiga midagi juhtub, kuidas kindlustus töötab ja nii edasi. Nendele küsimustele vastamiseks

ei pea kogu ühiskond programmeerima õppima.

Mida pead oma organisatsiooni olulisemaks saavutuseks?

Osalesime Riigikantslei korraldatud riigihankes, mis otsis isejuhtivate sõidukite eksperdirühma juhti. Meie ja SA Domus Dorpatensis koos projektijuht Pirkko Konsaga võitsime selle hanke. Praegu käivad eri ametkonnad läbi, et mõelda välja, mida on vaja teha selleks, et Eestis saaks sõita autod, millel ei ole juhti. Esimene otsus on juba käes: testimine on praeguses õiguslikus raamistikus legaalne, aga peab muutma hulka asju, et igauks saaks endale sellise auto osta. Selleks ei pea programmeerima, ei pea oskama koodi lugeda, aga peab aru saama fundamentaalsetest aspektidest, mis teevad tehnoloogia selliseks, milline see on.

Mõtlen ise ka tehnoloogia laiemale eetilisele ja sotsiaalsele mõjule: kas näiteks isejuhtivate sõidukite laialdane kasutuselevõtt teeb paljud inimesed töötuks?

See on ka üks põhjusi, miks kolmas sektor tehnoloogiast rääkima peaks. Erasektoril on kerge hämada: “Tulevad uued töökohad asemele ja mis seal ikka.” Neil ei pruugi olla julgust öelda, et tegelikku tulevikku ei teata. Me oleme läbi töötanud suure hulga analüüse ja ennustused on seinast sein: on selliseid, mis ütlevad, et õpime ümber ja saame hakkama, ja on selliseid, mis ütlevad, et ühiskond võib kokku kukkuda.

Võrdlused tööstusrevolutsiooniga ei sobi: kulus aastakümneid, et toimuks üleminek ühest tehnoloogia faasist teise, ja töökohad kadusid koos põlvkondadega. Tallinnas saab endiselt õppida bussijuhiks ja bussides on plakatid, et tegemist on kindla ametiga. Kümne aasta pärast juhivad bussid end ise – kus need inimesed ümber õpivad? Eesti haridussüsteem ei ole nii suure läbilaskevõimega.

Siin on see koht, kus minna avaliku sektori inimeste juurde küsima: kas te olete mõelnud, et töökohad võib-olla kaovad? Saame koos mõelda, analüüse lugeda ja võib-olla nõu anda. Meie sihtasutus koosneb eri pädevustega inimestest, ka nende tehnoloogiate praktikutest, ja üritame enda ümber ehitada võrgustikku inimestest, kelle käest eri teemadel eks-

perdiarvamusi küsida. Ei saa eeldada, et ametnikel on kõik vajalikud teadmised olemas, ja eks spetsiifilisemaid teadmisi peabki partneritelt tooma.

Praegu räägivad paljud poliitikud nii Euroopas kui ka Ameerikas, et tore oli ju eile, ja üritavad oma loosungite või tegudega inimesi eilsesse viia. Kas see ei tähenda ohtu tehnoloogiale?

Võib-olla ongi vaja rohkem konservatismi, kui asi puudutab tehnoloogiat. Ma ei väida, et me peaks arvutid keelama, aga meil on vaja kainemõistuslikumat suhtumist tehnoloogiasse. Tehnoloogial on alati negatiivsed ja positiivsed tagajärjed. Ei ole nii, et sa lahendad tehnoloogiaga ühte probleemi ja ei tekita uut probleemi asemele. Me peame teadvustama, et suurema kiiruse või efektiivsuse eest peame maksma töökohtade kadumise või keskonnakahjudega, ja see valik peab olema teadlik.

Oleme minu arust praegu olukorras, kus poliitikud ütlevad, et tehnoloogia mõju on justkui tasuta. Muretseme siis, kui tekib mingi ootamatu kriis. Ei teadvustata, et igal tehnoloogial on omad head ja vead ja ühel või teisel viisil peame selle eest alati maksma – ootamatud tagajärjed on reegel. Kui poliitik ei teadvusta seda, on kaks riskistsenaariumi: kas hävib tema karjäär või hävib ühiskond.

Kuidas saavad aktivistid seda ära hoida?

See ongi väike esimene samm: tuua kokku interdistsiplinaarne teadmine tehnoloogia kohta, et mitte usaldada ainult masina teinud inseneri. Inseneri ümber peaks tooma inimesi, kes näevad laiemat konteksti ning oskavad öelda: kuule, aga siin paistavad ju sellised riskid. Nende riskidega suhestumine peaks käima demokraatlikult ja kaalutlevalt ning see nõu andev ekspert võibki olla kolmandast sektorist.

Kas Eestil on lootust teistega võrreldes muutustega paremini toime tulla?

Ma kaldun arvama, et meil on paremad šansid kohaneda – oleme väiksed ja meil on võimalik liigutada natuke kiiremini. Ja muidugi mängib rolli ka see, et tahaks arvata, et oleme uuendusmeelsed. Kui sellele nupule vajutada, siis poliitikud ehk lähevad aktiivsemalt kaasa.

Digiajastu võitjad ja kaotajad

Eestlaste jaoks on internet püha ja tehnoloogia poole vaadatakse lootusrikkas usus. Ka Uganda, Birma, Kasahstan jt on lootusrikkad. Kas on põhjust, küsib Arengukoostöö Ümarlaua juht **SIGRID SOLNIK**, kes kirjutab arengukoostöö, kestliku arengu ja tehnoloogia suhetest.

Paar aastat tagasi oli suur hulk kaaskodanikke nõrkinud selle üle, kuidas on võimalik, et sõjapõgenikena võetakse arvele inimesi, kellel on taskus nutitelefon. Justkui oleks moodne tehnoloogia reserveeritud vaid privilegeeritud lääneriikide kodanikele. Selline valulik reaktsioon millelegi nii igapäevasele, nagu seda on nutitelefon, heidab valgust tõsiasjale, et sõnapaarid "tehnoloogia ja Süüria" või "tehnoloogia ja Etioopia" tunduvad tavakasutuses oksüümoronidena. Tegelikuses rulluvad digilahendused üle vaeste ja keskmise sissetulekuga riikide kiirusel, mida me ei suuda siin päriselt hoomatagi.

Kas teadsite, et rohkem kui 40%-l maailma inimestest on juurdepääs internetile? Interneti kasutamine on viimase kümne aasta jooksul kolmekordistunud: 2005. aastal oli *online* miljard inimest, 2015. aasta lõpus hinnati internetikasutajate arvuks 3,2 miljardit hinge. Maailma kõige vaesema 20% inimeste puhul on seitsmel leibkonnal kümnest olemas mobiiltelefonid. Vaestel on suurema tõenäosusega võimalus kasutada mobiiltelefoni kui puhast vett või korralikku tualetti. Mida see tähendab? Näiteks seda, et Tansaania ei ole läbipääsmatud teeolud enam nii suur takistus lapse sünni registreerimisel – seda saab teha ka SMS-i teel. Digitaalsed ID-süsteemid omakorda võimaldavad riiklikele teenustele juurdepääsu neile, kellel ei ole isikutuvastuseks vajalikke pabereid, nagu näiteks sünnitunnistus.

Digilahendused on võimaldanud Keenias võõrsilt koju raha saatmise tasusid

langetada 90% võrra. Maailma miljardist puudega inimesest ligi 80% elab arenguriikides, tänu uutele tehnoloogiatele on neil oluliselt rohkem võimalusi lähedaste ja kaugetega suhelda ja ka töötada. Võimalus saada infot turul toimuva kohta aitab põllumeestel oma sissetulekuid 10–20% võrra suurendada. Mobiiltelefoni abiga on võimalik jälgida malaaria levikut. Ebola vastu võitlemisel kasutati edukalt geolokatsiooni ja digitaalseid andmete kogumise võimalusi. Droonid transpordivad küladest haiglatesse vereproove, Nigeerias võimaldab äpp kodanikel jälgida, kuidas avalik sektor kasutab riigieelarve vahendeid ja kuidas on raha kulutamise reaalsus kooskõlas eelnenud lubadustega. Tehnoloogilised vidinad tulevad appi seal, kus õpilased ei jõua õpetajate juurde või vastupidi, rääkimata igasugustest Eestiski tuttavatest e-riigi lahendustest, nagu näiteks e-maksuamet.

Kõlab imeliselt, kas pole? Professor Jeffrey D. Sachs, kes töötas aastatel 2001–2015 ÜRO peasekretäri nõunikuna millenniumi arengueesmärkide (*Millennium Development Goals*) ja kestliku arengu eesmärkide (*Sustainable Development Goals*) valdkonnas, on tõdenud, et IKT on meie kõige võimsam tööriist, millega lahendada suuri globaalseid probleeme, nagu vaesuse ja nälja kaotamine, universaalne juurdepääs peamistele avalikele teenustele ja üleminek madala süsinikusisaldusega majandusele. Samas märgib ta, et tehnoloogia *per se* ei ole lahendus. Tehnoloogiat tuleb õigesti kasutada, seda

Tehnoloogia neutraalsest kuvandist on kasu eelkõige siis, kui tuleb lahku lüüa tehnoloogia arendajad ja müüjad ning tehnoloogia kasutajad.

tuleb suunata sotsiaalsete eesmärkide täitmisele ja tuleb kanda hoolt selle eest, et tehnoloogia jõuaks sinna, kuhu turg seda ise ei suuna – kaugetesse piirkondadesse ja vaeste inimesteni.

Eestis oleme harjunud mõttemalliga, et tehnoloogia on positiivne. Veel on üldlevinud tõdemus, et tehnoloogia pole ei positiivne ega negatiivne, vaid neutraalne. Tehnoloogia neutraalsest kuvandist on kasu eelkõige siis, kui tuleb lahku lüüa tehnoloogia arendajad ja müüjad ning tehnoloogia kasutajad. Näiteks kui mõnele kaugele diktaatorile müüakse maha digilahendus, mis võimaldab sealsel valitsusel rahvast paremini kontrollida ja teisitimõtlejaid taga kiusata, saab öelda, et tehnoloogia on neutraalne, labidaga saab ka tappa ja kindlasti ei ole väärkasutamine tehnoloogia arendajate süü ega vastutus. Inimlikult arusaadav, et enese vastutusest puhtaks pesemine reaalsuses nii lihtne ei ole. Teised ütlevad, et tehnoloogia pole *a priori* ei positiivne ega negatiivne, ent kindlasti pole see ka neutraalne. Tehnoloogiaga käib lahutamatu kaasas tahe ja eesmärk, mis defineerib erinevate lahenduste kasutamise. Professor Sachsi järgi tuleb tehnoloogia kombineerida tahtega liikuda ühiskondliku heaoluni.

Kes koorib digitaalsed dividendid?

Maailmapanga 2016. aasta raport "Digital Dividends" rõhutab digitaliseerimise meeletut potentsiaali globaalses kestlikus arengus. Samas tuuakse raportis selgelt välja, et neidsamu digitaalseid dividendide ehk kasu, mida digitaalsed tehnoloogiad oleksid pidanud kaasa tooma, on tegelikult vähem kui oodatud ja saadud dividendid on väga ebahütlaselt jaotunud. Selleks et uutest tehnoloogiatest võidaksid kõik, on vaja sulgeda digitaalne lõhe,

alustades interneti kättesaadavusega.

See, et ligi 40% maailmast on *online*, tähendab, et valdav enamik tegelikult lihtsalt ei pääsegi ligi globaalse võrgu pakutavatele hüvedele. Ja isegi kui pääseks, ei lahendaks see veel probleemi. Selleks et digirevolutsioonist tõuseks kasu laiadele hulkadele, tuleb tegeleda päriselu probleemide lahendamise ja seaduste muutmisega. Siia alla kuuluvad tehnoloogiatega seotud regulatsiooni tugevdamine, näiteks võrguühenduse tagamise kohustuslikkus; arenguriikide näilises seaduses selle tagamine, et asjasse puutuvad pooled oma tegude ja tegematajätmistest vastutaksid; andmekaitsega tegelemine; uue majanduse vajadusi silmas pidava töajõu koolitamine jne.

Mõnikord kiputakse arvama, et tehnoloogia ja digilahenduste riskide nägemine ja nendest kõva häälega rääkimine on kas kultuuriline küsimus või siis viitab sellele, et rääkija lihtsalt ei tea teemast piisavalt palju. Teeme Eestis nalja näiteks sakslaste üle, kes ei taha midagi kuulda ID-kaardist, kuigi see ju ometi lihtsustaks kõikide elu! Ma arvan, et on väga oluline teadvustada digivaldkonna väljakutseid ja võimalikke ohte, selle asemel et kriitilist perspektiivi pakkujat kui tüütut kärbest käeviipega eemale peletada või halvemal juhul pooleldi hüsteeriliseks pidada.

Mis võib juhtuda, kui jäädakse lootma, et tehnoloogia ja digitaalne mõtteviis teevad üksinda imesid ning sinna kõrvale ei olegi mõtet lasta globaalset kogukonda, riikide valitsusi ega kohalikku kodanikuühiskonda küsimusi esitada, aeganõudvaid raame seadma või mingit kontrolli teostama? Mis juhtub, kui riske ei otsita ega maandata?

Kui suhtlus, töövõimalused ja informatsioon kolivad interneti, jäävad need piirkonnad, kus pole korralikku elektrivarustust või mobiililevi, lihtsalt rongist maha. Nendel inimestel pole ei võimalusi ega võimekust uues maailmas kohaneda ja hakkama saada. Kui sul pole interneti, oled suure tõenäosusega maal elav, vaene, kirjaoskamatu ja naine. Ka linnas elavatel vaestel naistel on 50% väiksem tõenäosus omada juurdepääsu internetile kui sama vanadel ja sama haridustasemega meestel. Need naised on digirevolutsiooni kaotajad, kes sageli isegi ei oska uute tehnoloogiate potentsiaalset laastavat mõju ennustada ega karta. Kes on selle revo-

lutsiooni võitjad? Rikkad linnas elavad mehed muidugi.

Isegi kui juurdepääs võrgule on olemas, on see paljude jaoks liiga kallis. Mõnede uuringute järgi ei suuda 78% indialastest endale internetiühendust lubada. Facebook on mitmes kohas üle maailma katsetanud lahendust, millega pakutakse inimestele võimalust pääseda tasuta ligi mõningatele veebilehtedele ja netipõhiste teenustele. Digitaalseks kolonialismiks nimetatud lähenemine on saanud omajagu kriitikat, muu hulgas tõstatuvad küsimused võrguneutraalsuse printsiibi järgimise ja suure hulga metaandmete kogumise kohta. Lõppeks näitasid uuringud, et kõige vaesemate asemel kasutasid võimalust hoopis need, kes tegelikult saavad endale interneti lubada, aga Facebookis tahaksid ikka tasuta käia.

Väljakutse ja riskide loetelu jätkub. Internet on suuresti ingliskeelne, ent mida tähendab see nende jaoks, kes inglise keelt ei loe ega räägi? Oluline küsimus on andmekaitse, nii andmete jagamine kui ka andmete kogumise võimaldamine kellelegi, kes kasutab neid kasumi teenimise eesmärgil. Ent samas lihtsustavad suured andmemassiivid osal valitsustel oma kodanike või teatavate ühiskonnagruppide represseerimist. Kesk-Aasia ajakirjanikud oskaksid sellest kindlasti üht-teist rääkida.

Robotid ja automatiseerimine on äärmiselt tähtsad teemad, millega ei tegeleta nii adekvaatselt, kui võiks. Automatiseerimine muudab tööturгу sõltuvalt sellest, kui rikas on riik – mida vaesem piirkond, seda vastuvõtlikumad on sealsed töökohad automatiseerimisele ja seda kehvem perspektiiv ootab ees kohalikke inimesi. Kõigele lisaks on automatiseerimisel ka soopõhised ohud – on ennustatud, et mehed võivad ühe uue töökoha iga kolme tehnoloogiale kaotatud töökoha

On ennustatud, et mehed võivad ühe uue töökoha iga kolme tehnoloogiale kaotatud töökoha kohta.

Ghana lapsed arvutiklassis

kohta. Naiste puhul on see üks võit viie kaotuse kohta. Olete kuulnud lugusid Vietnami külatüdrukutest, kelle röövimiseks ja Hiinasse pruudiks saatmiseks kasutatakse ära sotsiaalmeediat? Lihtne näide sellest, kuidas inimeste teadlikkus internetis peituvatest ohtudest ei ole piisav.

Digitaalsete oskuste areng on vajalik igal pool

Globaalses plaanis on vaja üha enam tähelepanu pöörata digitaalsete oskuste arendamisele – muidu heaolu ei kasva. Kui keegi tunneb, et maailm ei ole veel piisavalt hirmus, tasub lugeda raamatut “Methods of Math Destruction”, mis joonistab selge pildi, kuidas üha laienev (ebaadekvaatsete) algoritmide kasutamine kõikides eluvaldkondades kipub süvendama sotsiaalset ebavõrdsust, tekitab informatsioonimulle ja muudab suurele osale ühiskonnast elu palju raskemaks.

Digitaalses maailmas tähendavad vaesus, harimatus ja enese naisena määratlemine seda, et sünniloterii kaotusest üle

saamine on veel keerulisem kui varem. Teised ratsutavad interneti seljas oluliselt kiiremini eest ära. Tähelepanuta ei saa ka jätta eespool mainitud reaalseid lahenduste olulisust. Juurdepääs internetile ei lahenda nälja, puhta joogivee, emade suremuse, sanitaaria, kõrbestumise, koolihariduse ja teiste arengukoostööle igiomaste teemadega seotud probleeme. Muidugi on interneti ja tehnoloogiaid võimalik kasutada kõikide nende “põlismured” efektiivsemaks ja kiiremaks leevendamiseks, ent seda tehes on oluline pöörata eraldi tähelepanu kõikidele mitteprivilegeeritud ühiskonnagruppidele. Vastasel juhul tundub tõenäoline, et negatiivsed stsenaariumid saavadki tõeks ning digitaalsed dividendid ei jõua inimesteni, kellel neist kõige rohkem kasu oleks.

Mida siis nii Euroopa kui ka arenguriikide kodanikuühiskond, erasektor ja riik teha saavad? Alustuseks koostööd, sest kompleksed nähtused, nagu kestlik areng või mõne riigi digitaliseerimine, nõuavad koostööd ja koordineerimist. Vabaihendused kirtsutavad mõnikord kasumijahil

ärde peale nina, aga tõsilugu on see, et vabaihendused pole nii head kaablivedajad või koodikirjutajad. Samamoodi tahaks valitsused ja erasektor mõnikord ilma vabaihendusteta kiirelt diilid purki saada ja mõnda Aafrika riiki kohale lennata, ent vabandust! – eetika ja võrdsus on ikkagi olulised, vastasel juhul kaevame endale ja miljonitele teistele inimestele seal kohapeal lihtsalt sügavaid haudu!

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et häid lahendusi digitaalse lõhe ületamiseks ei ole veel mitte keegi suutnud välja mõelda. Võib-olla saaks üks samm selles suunas olla arengukoostööga tegelevate vabaihenduste endi mõtteviisi muutmine ja digitaalsete võimaluste kasutamine oma efektiivsuse ja seega ka mõju suurendamiseks. Kus vähegi võimalik. Kõiki asju maailmas ei saa ja ei ole ka mõttekas digitaliseerida, tehnoloogia pole mingi võluvahend – see ei suuda üksinda, iseenesest ja ilma tahteta kaotada maailmas nälga ja ebavõrdsust, kuid hästi kasutades on see asendamatu tööriist, mis suudab parandada miljonite inimeste elujärge.

Kuidas Google ja Tesla ühiskonna korda teeksid?

Selline küsimus esitati Arvamusfestivali Teadusalal kolmele arutlejale ja publikule. Milline on tehnoloogia potentsiaal ühiskondlike probleemide lahendajana ja millele tuleb mõelda, et see potentsiaal rakenduks, võtab arutelu põhjal kokku seda juhtinud **PIRKKO VALGE** Heateo Sihtasutusest.

Tehnoloogia kasutamine ühiskondlikele muredele lahenduste leidmisel levib kulutulena – liikumised nagu Data for Good ja Social Good Tech tömbavad aina rohkemaid tehnoloogiaettevõtteid kaasa oma oskuste ja teadmistega ühiskondlikele algatustele appi tulema. Üha enam vabakonnast alguse saanud lahendusi kasutavad oskuslikult tehnoloogiat nendesamade probleemide lahendamiseks. Loodud on eraldi inkubaatorid ning ideede hulk, kuidas tehnoloogiat ära kasutada, kasvab mühinal.

Sarnaste algatustega Eestis töötades näeme ka siin esimesi positiivseid märke tehnoloogia kasutamisest. Hea näide on “Teeme ära!” koristustalgute jaoks loodud prügi markeerimise platvorm, mis aitab talgulistel leida kõige prügirikkamad kohad. Teomeeter on veebipõhine lahen-

dus lubaduste kogumiseks ja kasutaja käitumise muutmiseks. Vaikuseminutid, mis alustas õpetajate koolitamise, loob oma veebiäppi, et jõuda meelerahu ja keskendumisharjutustega nii laste kui ka lastevanemateni. NULA inkubaatoris testitakse asendusõpetajate platvormi ideed, mis looks õpetamiskogemusega, kuid hetkel koolielust eemal olijatele võimaluse haigestunud või koolitustel olevaid õpetajaid asendada.

Need on kõik head näited, aga puuduvad veebilahendustena vaid ühte tehnoloogia kasutamise nišši. Samas ei aruta vabaühendused just liiga tihti selle üle, kuidas tehnoloogia kasutuselevõtt aitaks neil probleeme mõjusamalt lahendada. Hetkel tundub, et paljud võimalused on pigem kasutamata ja suures pildis on tehnoloogilisi lahendusi kaasatud tagasihoidlikult.

Kas paljud ühiskondlikud probleemid ei ole tehnoloogia abil lahendatavad?

Sageli väidetakse, et ühiskondlikud probleemid on tehnoloogiliste lahenduste jaoks liiga kompleksed või napib neis lahendustes inimlikku puudutust. Eelkõige eeldavad inimese sekkumist lood, mida kuuleme sotsiaalsektorist. Näiteks vajab vanaproua Viljandist hoolijat ja seltsidaami ning vähemalt kord päevas sooja toitu. Me ei näe, et seda tööd teeksid masinad.

Kristjan Korjuse sõnul, kes õpetab pakiroboteid “nägema”, liigub tehnoloogia aina enamatesse valdkondadesse. “Aja jooksul saab järjest enam probleeme lahendatud, vanainimese jaoks on abi ka näiteks see, et talle saab helistada – seda tänu tehnoloogiale,” tõi Korjus näite.

Kirke Saar tasakaalustas tehnootimismi mõttega, et tehnoloogia üksinda ei tee midagi ära, vaid selleks on vaja ka

inimest: “Hooldaja on füüsiline inimene, aga oluliselt lihtsam on seda hooldajat vahendada, kui selleks on hea tehnoloogiline lahendus. Kui küsida, kas on asju, mida tehnoloogia ei lahenda, siis tõesti, tehnoloogia üksi ei lahenda kunagi midagi. Selle taga on inimene.”

Võimalusi, kuidas tehnoloogiat roh-

Kui küsida, kas on asju, mida tehnoloogia ei lahenda, siis tõesti, tehnoloogia üksi ei lahenda kunagi midagi. Selle taga on inimene.

kem ära kasutada, nähti aga mitut. Hiinas, kus elab neljandik maailma senioridest ja kus aina vähematel täiskasvanutel on võimalik nende eest hoolitseda, arendatakse juba praegu roboteid, kes aitavad kodutöid teha ja liikumiskustega eakatel kodus ringi liikuda.

Arengumaades kasutatakse droone, et leida Aafrika vaesematest piirkondadest kõige halvemal järjel pered ja neid toetada. Nimelt analüüsitakse masinate abil hüttide katuste olukorda. Selle lahendusega asendatakse abitöötajaid, kes pidid varem kaugetesse piirkondadesse kohale sõitma, perekondi intervjuerima ja toetusotsuseid tegema. Analüüsid näitavad, et sellised tehnoloogilised sekkumised on oluliselt odavamad ja tõhusamad kui personaalne sekkumine.

Kas suured tehnoloogiaettevõtted loovad oma põhitegevuse kaudu suuremat muutust, kui ükski praegu tegutsev vabaiühendus suudaks?

Milline on olnud tehnoloogiaettevõtete, nagu Google, Tesla või Skype, mõju ühiskondlike probleemide lahendamisele? Kas keskkonnaprobleemid lahendame elektriautode, mitte looduskaitsjate töö tulemusel? Kas Skype'i tasuta rahvusvahelised kõned on efektiivsemad inimkaubanduse ohvritele oma lähedastega kontakti loomiseks kui organisatsioonid, kes nende otsimisega iga päev tegelevad?

Kristjan Korjus ja Kirke Saar toetasid seda teesi argumendiga, et ettevõtted muudavad maailma juba praegu paremaks, lahendades pärisinimeste pärisprobleeme – vastasel juhul ei maksaks keegi pakutavate teenuste eest.

Ehk siis mida odavamalt me suudame toitu toota, seda suurem on toenäosus, et inimene seda ka ostab. Saar ütles, et ettevõtte saab olla edukas ainult siis, kui lahendab mingi probleemi ja toob lisaväärtust: “Lisaväärtuse loomiseks pead

leidma uue niši ja lahendama sealse probleemi. Äriettevõtted suudavad probleeme lahendada paremini, sest nad teevad põhjendatud investeeringuid ja jälgivad oma kasumlikkust. Ilma selge ärieesmärgita tehtud asjad ei vii tulemuseni.”

Mure on aga selles, et ühiskondlike probleemide lahendamine ei ole tihtipeale kasumlik tegevus, vähemalt mitte lahendajale. Kui võtta näiteks kodutute inimeste taas ühiskonda toomine, siis vabaiühendusele, kes sellega tegeleb, on tegemist puhta kuluga. Samas näitavad uuringud, et ühiskonnale hoiab see hulga raha kokku – vähenevad turvaintsidendid ja meditsiinüsteemi kulud. Ükski äriettevõtte sellest “ärisse” kasumi saamise eesmärgil ei siseneks. Kristjan Korjus tõi välja, et samamoodi on Wikipedia, üks suuremaid ja tuntumaid MTÜ-sid maailmas, suutnud äriettevõtetest paremini tuua tasuta info kõikide maailma inimesteni.

“Iga vabaiühendus või tehnoloogiaettevõtte võib maailma paremaks muuta, kui see on tema eesmärkide seas ja ta töötab selle nimel,” kommenteeris Henri Laupmaa. “See peaks olema ettevõtte põhitegevuse osa. Suured tehnoloogiaettevõtted saaksid ka oma põhitegevuse raames lahendada ära suure osa probleemidest, kui nad sellele teadlikumalt keskenduks. Sponsorlustegevuste mõju ühiskonna paremaks muutmisele on praegu pigem väike.”

Mure on aga selles, et ühiskondlike probleemide lahendamine ei ole tihtipeale kasumlik tegevus, vähemalt mitte lahendajale.

Kas tehnoloogia areng toob kaasa suurema ebavõrdsuse?

Kas tehnoloogiast tulenevad muutused on üdini positiivsed? Maailmas räägitakse üha enam ka tehnoloogiast tulenevast ebavõrdsuse kasvust. Seda kahel põhjusel. Tehnoloogia kaotab paljud lihtsad töökohad. Näiteks kui Starshipi robotid hakkavad üle maailma pakkuma n-ö viimase miili kullerteenust, jäävad tihti-peale tööta just kõige väiksemate oskustega inimesed, kelle töö see varem oli.

Probleemi teine osa on rikkuse jaotumine. Kui varem osutas taksoteenust kohalik ettevõtja, kes teenitud kasumi moel või teisel samasse piirkonda investeeris, siis Uberi tulekuga võidab väike hulk asutajaid ja investoreid Silicon Valleys. Kasumid koonduvad veelgi kitsamatesse ringkondadesse ja juba praegu kurdavad Ränioru piirkonna elanikud, et elukalliduse tõus sunnib nad kodudest välja kolima.

Kirke Saar ütles kirjeldatud trendi kommenteerides, et iga arenguetapi alguses on ebavõrdsus ja ebakindlus olnud suurem ja see on muudatuste paratamatu osa: “Kunagi töötasid tuhanded inimesed telefonikeskjaamades, ühendades käsitsi kõnesid helistajalt adressaadile. Nüüd toimub see kõik automaatselt ja me ei mõtle, et neid töökohti on endiselt vaja. Pikas perspektiivis soodustavad sellised muutused arengut. Ebavõrdsus on lühiajaline ning lõpptulemusena riigi rikkus ja heaolu kasvavad.”

“Üldiselt on nii, et mida rohkem on riigis automatiseeritud ja roboteid, seda rikkam see riik on. Ja uuringutest näeme, et mida rikkam on riik, seda väiksem on ebavõrdsus. Kõik riigid peale USA vastavad sellele mustrile,” lisas Kristjan Korjus.

Henri Laupmaa arvas, et küsimus ei

ole tehnoloogias, vaid selle monopoliseerimises: “Kui meil tekib ainult üks raamatupood ja ainult üks taksofirma, siis see on kindlasti oht. Aga see ei ole iseenesest tehnoloogiline oht, see on majanduskorralduslik ja regulatiivne oht – kas me suudame seda rikkust, mida me loome, ka teistega jagada, et kogu võim ja oskusteave ei koguneks väikese rühma inimeste kätte.”

Pikas perspektiivis soodustavad muutused arengut. Ebavõrdsus on lühiajaline ning lõpptulemusena riigi rikkus ja heaolu kasvavad.

Kas Eestis on odavam lahendada ühiskondlikke probleeme inime tööjõu kui tehnoloogia abil?

Sellist mõtlemist oleme kuulnud nii riigilt kui ka vabaühendustelt en-dilt ja see on üks peamisi takistusi, miks meie tänased lahendused on pigem inimese-, mitte tehnoloogiapõhised.

Mida väiksem on riik, seda väiksem on kasu süsteemide automatiseerimisest, sest automatiseerimine ise on väga kallis. Samas töid arutelus osalejad välja selle, et ühtegi iduettevõtet ei looda ambitsiooniga jääda üksnes Eestisse – ikka on sihiks vallutada kogu maailm. Seega on sarnast ambitsiooni vaja ka vabaühendustel, kes tehnoloogiliste lahenduste poole vaatavad.

Teame, et tehnoloogia muutub ajas üha odavamaks ja selle kasutamine lihtsamaks – seda nii andmete analüüsi, riistvaraliste arenduste kui ka mistahes veebilahenduste puhul. Kindlasti on kasulik mõelda laiemalt ka sellele, kas ja kuidas saaksime juba olemasolevate ettevõtete tehnoloogialahendusi ühiskondlike probleemide lahendamiseks paremini ära kasutada. On

Tehnoloogia muutub ajas üha odavamaks ja selle kasutamine lihtsamaks – seda nii andmete analüüsi, riistvaraliste arenduste kui ka mistahes veebilahenduste puhul.

see internetiühenduse tagamine kodututele, et neil oleks lihtsam tööd leida? Andmete ja andmeanalüütikute kasutamine selleks, et leida ja valida kõige mõjusamad ühiskondlikud programmid, mida riiklikult rahastada? Isesõitvate robotite kasutamine toidupanga kullerite asemel? Või midagi veel põnevamat?

Arutelu osalised olid ühel nõul, et tehnoloogia on väga võimas viis asjade

ärategemiseks, kui soovime luua suuri muutusi. Võiksime innukamalt jälgida seda, millised lahendused maailmas tehnoloogia vallas sünnivad, ja teha rohkem koostööd kohalike ekspertidega, et järgmised suured ideed sünniks Eestis. Kui vabaühenduste hulgas on neid, kellel on ideid, kuidas oma valdkonnas tehnoloogiat paremini ära kasutada, siis tahame Heateo Sihtasutuses teiega kohtuda ja nendest kuulda!

Arvamusfestivali arutelus osalesid ekspertidena Telia Eesti tehnoloogiadirektor Kirke Saar, Starship Technologies'i vaneminsener Kristjan Korjus ning Hooandja ja Fundwise'i asutaja Henri Laupmaa. Selleks et mõelda, mis võimalused ja ohud tehnoloogia areng kaasa toob, esitas Heateo Sihtasutus neli väidet ning nii arutlejad kui ka publik said poolt- ja vastuargumente esitada.

Vältimatud nutirakendused aktiivsele kodanikule

Mitut vabäühendust ja EMSL-is huvikaitset juhtiv **ALARI RAMMO** tutvustab oma arvutis, telefonis ja internetis olevaid rakendusi, mis ta töö palju kiiremaks ja tõhusamaks muudavad. Enamik neist on muuseas täiesti kodumaised.

Inimesed tegelevad Wordi failiga eri aegadel, kes kasutab muutuste jälitamist, kes mitte, ja lõpuks tuleb kokku hirmus puder.

Ühine tekstiloome

Kui teksti on tarvis mitmekesi koostada, parandada, ettepanekuid teha ja kommenteerida, on meili teel solgutamine jube ebaefektiivne. Inimesed tegelevad Wordi failiga eri aegadel, kes kasutab muutuste jälitamist, kes mitte, ja lõpuks tuleb kokku hirmus puder. Google Drive'ile pole mina mugavamalt alternatiivi leidnud, veebipõhine Word on lootusetult kohmakas ja Dropbox Paperit pole ma veel proovinud, sest kõik ei kasuta Dropboxi.

Kõik ei kasuta ka Google Drive'i ja mõnes (riigi)asutuses võivad nii see kui ka Dropbox ülepea turvapõhjusil keelatud olla – teinekord täiesti piisav takistus sujuvale kaasamisele ja partnerlusele. Ühise seisukoha väljatöötamiseks ning veel enam üldkoosoleku protokollimiseks ja ühiseks allkirjastamiseks passib hästi CitizenOS.

Kui oled juhatuse liige – palun tee endale telkofirmas mobiil-ID ja nutitelefonis Smart-ID. Ära küsigi, lihtsalt tee. Kui ma pole ise juhatuses ja vajan kiiresti teise inimese allkirja või pangaülekanne, tahan sageli end ja teda kätkestada. Küll pole tal käepärast isikutunnistust, küll kaardilugejat, kuhu see pista, või on ta koodid unustanud. Lasteaed, mitte juhatust!

Suhtlus- ja projektijuhtimisvidina-

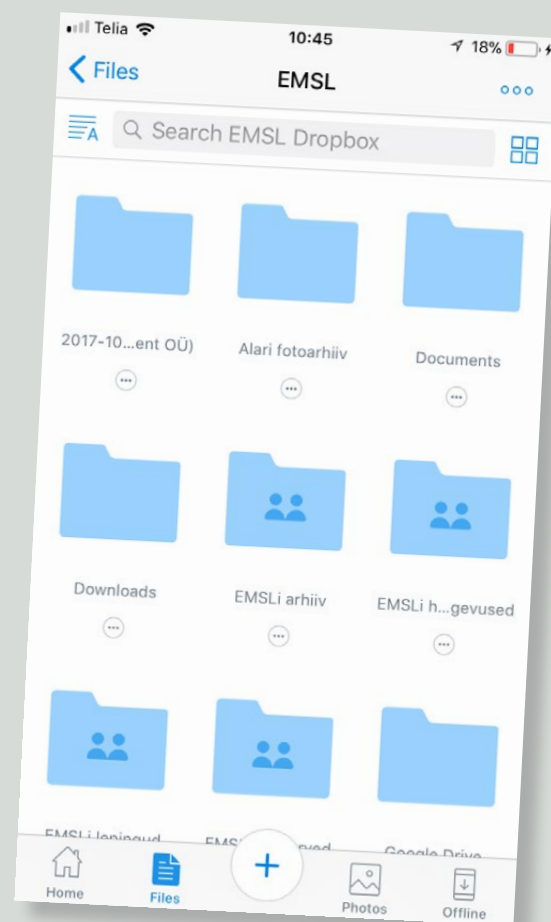
tega mul täiuslikku kogemust pole. Eri meeskonnad on eelistanud eri lahendusi, praegu kasutan tööasjadeks aktiivselt nelja: Messenger, Skype, Slack ja Fleep. Kiidetakse veel Wire't, projektijuhtimiseks Basecampi ja Trello. Katsetage ja leidke oma kambale sobiv.

Dokumendihaldus

Google Drive ja Dropbox on seni failide sortimiseks ja hoidmiseks täiesti piisavad olnud; n-ö päris dokumendihalduse rakendused, mida kasutab nt riik, on vabaihendusele kaugelt liiga keerulised ja kallid. Vabaihenduste liidus maksame Dropbox Businessi eest ja odav lõbu see pole, aga mugavus kaalub hinna üles. Ka kustutatud faile (nt uus töötaja tegi kord puhta töö, arvates, et toimetab vaid enda arvutis) saab igavesti taastada; kaustade kaupa võib kraami hoida vaid pilves (internetis, noh), et nad su arvuti kettaruumi ei võtaks. Kui on vaja midagi allkirjastada, viitan faili asukohale, mitte ei saada teda meiliga.

Business pakub ruumi 1 TB näkku, ehk siis veel mitu aastat mahub ka kogu meie foto- ja videoarhiiv Dropboxi ära. Sealt edasi tuleks ilmselt arhiivi tarvis Amazoni teenuste poole vaadata. Välised kõvakettad ei ole kindlasti kestlik lahendus, ammugi millegi plaatidel hoidmine, sest varem või hiljem hävivad need koos andmetega.

Kõik Google Drive'is olevad failid on mul sünkroniseeritud ka arvutisse, kus tundub neid veebist pisut mugavam hallata, vähemalt MacBookis. Drive'i kataloog arvutis asub omakorda Dropboxi kaustas, ehk andmed on niimoodi topelt kahte pilve varundatud. Või tripelt, sest arvuti teeb kõigest endas korra tunnis ka välisele kõvaketale varukoopia – kodus laua peal

Dropbox arvutis ja telefonis on mugavamaid viise failide haldamiseks ja säilitamiseks, kuigi mõnele pisut kallid.

asuvale ühe, kontoris üle traadita võrgu teise. E-post, kalender, fotod, kontaktid, märkmed ja paroolid asuvad nagunii (Apple'i) serveris, mitte üksnes minu arvutis, nii et mistahes rikete, varguste või arvutivahetustega pole mul aastaid enam vähimatki kaotsi läinud.

Raamatupidamine

Deebet-kreedit pole enam tädide võluma ja -keel, vaid kõigis endaga seotud ühingutes kasutan ma veebipõhiseid, mugavaid ja soodsaid lahendusi, nagu SmartAccounts ja riigi loodud e-arvelda-

Deebet-kreedit pole enam tädide võluma ja -keel, vaid kõigis endaga seotud ühingutes kasutan ma veebipõhiseid, mugavaid ja soodsaid lahendusi.

smart accounts

OST/MÜÜK MAKSED PEARAAMAT ARUANDED MAKSUD LADU PÕHIVARAD PALK ABI

Smartaccounts on esimesi mõnusaid ja soodsaid veebipõhiseid raamatupidamistarkvarasid.

ja. Saan koostada ise müügiarveid, vaa- data igal ajal väljavõtteid projektidest või ühingu üldisest seisust ega pea muudkui raamatupidajat tülitama. Või teengi kogu raamatupidamise ise, mis põhitõdesid teades ei ole väiksemas organisatsioonis raketikirurgia.

Kui mul on siiski raamatupidaja, ei käi ta kontoris arvete järel, vaid ma laadin arvefaile või digiallkirjastatud kuluaruande temaga jagatud Dropboxi kausta ja vupsti ongi kõik tema arvutis. Nõnda teab ta ka, et üleslaaditu võib läbi ja üle kanda. Mis projekti kuluga on tegu,

kirjutan faili nimesse. Kui raamatupidajal pole õigust ülekanneid teha, toimib kõige elegantsemalt LHV mobiilirakendus, mis kinnitamist ootavatest maksetest hetkega mulle teada annab.

Kolmas, aga rohkem kassale ja laole keskendunud ERPLY Books teatas sügisel täisautomaatselt ühilduvusest Swedbankiga, teised nõuavad veel natuke käsitööd, võimaldades hulga maksekorraldusi korraga ekspordida ja panka üles laadida – jääb ära andmete topeltsisestamine.

Samuti saab pangaväljavõtted raamatupidamise tõmmata ja paari klõpsu abil

Eraldi peatükki väärivad tänava üha laiemat kasutust leidvad e-arded, mis pole PDF-või muus formaadis inimsilmale äratuntavad, vaid n-ö masinloetavad.

õigete kontodega siduda, et see on nüüd laekunud ja too tasutud. Suhtlus maksuametiga käib paljus ka veel xml-failide üles-allalaadimise kaudu, aga e-arveldaja kupatab deklaratsioonid ühe klõpsuga ise e-maksuametisse, kus neid tuleb praegu küll veel käsitsi kinnitamas käia.

E-arded ja tšekid

Eraldi peatükki väärivad tänava üha laiemat kasutust leidvad e-arded, mis pole PDF- või muus formaadis inimsilmale äratuntavad, vaid n-ö masinloetavad, ehk andmed liiguvad otse raamatupidamisprogrammide vahel. Mina saan vaid teavituse, et niisugune arve saabus, ja ütlen vajadusel raamatupidajale, mis projekti kulu see on. Muud andmed on kõik juba ise õiges kohas ja raamatupidajal sisestamistööd vähem.

Kaardiga või sulas tasutud kviitungid laen üles www.tsekk.ee, kus need digiteeritakse ja saadetakse samuti e-arena minu raamatupidamistarkvarasse. Varem nii pühaks peetud originaali viskan liht-

MTÜ Arvamusfestival

oktoober 2017

Summa: 137.55
Neto: 114.63
Käibemaks: 22.92

80400434@tsekk.ee

Digitseeritud kviitungid saadetakse automaatselt edasi majandustarkvarasse.

Digitaliseeritud ja edastatud majandustarkvarasse

Sorteeri:

Esitaja: (credodel@gmail.com)
Maksja: Eraisik
Kulu liik: Sõiduauto

Väljastatud	Esitaja	Maksja	Makseviis	Kulu liik	Kommentaar	Neto	Km	Summa	Valuuta	Hankija	Re
30. okt 17		Eraisik		Sõiduauto	Rida 47	50.11	10.02	60.13	EUR	aktsiaselts Olerex	10
27. okt 17		Eraisik		Sõiduauto	Rida 17	25.47	5.09	30.56	EUR	Neste Eesti Aktsiaselts	10
6. okt 17		Eraisik		Sõiduauto	Rida17	39.05	7.81	46.86	EUR	osaühing OÜPLUS	10
						114.63	22.92	137.55			

Tsekk.ee laseb sul paberkviitungid ära visata, muutes need masinloetavateks digiarveteks.

salt paberikorvi, sest originaal kui selline ei tähenda enam vähimatki ja digitaalne raamatupidamine on ka juriidiliselt täiesti košer. Termopaberil kviitungist tuleks nagunii koopia või skann teha, et ta seitse aastat säiliks, aga jätkuvalt kehtib loll kohustus tšekile saaja nimi ja aadress kirjutada. Osavamad teevad sedagi ekraanil, mitte pastakaga enne skannimist.

Tsekk.ee pole veel ehk kõige ilusam ja mugavam, aga ajab väikese raha eest asja ära neil, kes käsitsi andmeid ümber toksida ei viitsi. Sarnast teenust pakkuvat ka e-arveid vahendav Omniva, aga nagu postifirma e-teenustega ikka, kipuvad nad kasutamatud olema. Kui ma tšeki täielikku digiteerimist ei soovi, teen sellest lihtsalt pildi ja laen Dropboxi telefoniäpi abil paari nupuvajutusega õigesse kausta, varem kasutasin selleks Camscanneri rakendust.

Ajahaldus

Ei ole ükski käsiraamat või koolitus suutnud mind panna oma aega paremini haldama, korraga kõige rohkem kaht asja tegema või paremini magama. Ikka reageerid uuele e-kirjale, küsimusele organisatsiooni Facebooki-vestluses või vastusele Twitteris. Küll aga olen mitu aastat kasutanud taimerit Toggl, mille lõõn käima ja kinni nagu malekella, iga tööalast tegevust alustades ja lõpetades.

Nii näen vähemalt tagantjärele, kuhu aeg kadus, palju ma päevas kokku kasulikku tööd teen, on seda vähe või palju ja kus koormus ebamõistlikuks muutub – võrreldes vastu saadava rõõmu või rahaga. Iga vestlust kööginurgas või meilide lugemist ei saa alati kindla projekti alla kirjutada, aga suurusjärgud annab Toggl kätte.

Reisimine

Armastatud ja vihatud Airbnb ning Uber on juba aastaid mu teenusepakkujad ka töölahetustel, samuti kõigi lennufirmade ja jaamade rakendused, et ma jama korral leiaks kiiresti õige tänava, värava või rongi. Paljudes linnades saab ühistranspordis mobiiliga maksta, linnarattaid rentida ja muud mugavat. Natuke tuleb lihtsalt ette valmistada ja kohalikud rakendused enne ära tömmata, vajadusel krediitkaardi andmed sisestada jmt.

Ja – olgu Ansip tänatud – Euroopa Liidus ei maksa me rändlusel enam midagi lisaks! Sul peab küll õige pakett olema ja andmemaht võib piiratud olla,

Toggl aitab minutipealt arvet pidada, kuhu kaob aeg ja kust tuleb raha.

aga Skandinaavias ja Baltikumis pole sageli viimastki. Nii et kasutage julgelt navirakendusi, sest eksimised ja hiline mised on ju niivõrd frustrerivad, nagu on veits piinlik ka higiselt koosolekule jõuda. Jalgsi ja ühistranspordis kasutan ise Google Mapsi, autoga Waze'i. Mõlemal on suuremates riikides muide palju rohkem funktsioone kui Eestis.

Väljaspool Euroopa Liitu oleme vaesena andmeside mõttes muidugi pimedad nagu mutipojad, aga uuri oma telko võimalusi – mõnel firmal on näiteks USA-s või Venemaal nädalased spetsipaketid kümneid kordi odavamad mahupõhisest tarbimisest. Või soeta kohalik SIM-kaart. Ja veel hangi õhuke, ent võimas akupank, sest patareid ei jõua elule ikka veel kuidagi järele.

Huvikaitse

Viimane, ent mitte tähtsusetuim – mu tööriistad huvikaitstes on üsna vanakoolikad. Esimene ja olulisim neist ei ole kindlasti digipookstavitega kirja saatmine, rahvaalgatus.ee-s petitsiooni loomine või Facebooki grupi tegemine, vaid otsustajatega rahulikult näost näkku rääkimine. Kohtumise saab lausa lauatelefoniga kokku leppida, pole mingeid rakendusi vajagi.

Veidi digitaalsemad on meiliteavitused: valitsuse eelnõude infosüsteemist kõigest kooskõlastusele esitatust ning Riigi Teatajalt just mind huvitavate õigusaktide muudatustest, kui varem need maha magasin.

Raamatupidamis- ja maksuinfo portaali www.rmp.ee nädalikirjast saan häid kokkuvõtteid seadusemuudatustest. Ning kui ma millestki paremini aru tahan saada, siis ma ei lähe Youtube'i, vaid ... kuulan raadiot. Võrratu mobiilirakendus Overcast aitab mul trammis ja trennis kiirkuulata kolme Kuku raadio taskuhäälingut: "Maksumaksja", "Õigus ja õiglus" ning "Digitund". Igal nädalal tõlgitakse neis inimkeelde maksuasjad, riigivalitsemine ja muidugi infotehnoloogia.

Kui ma millestki paremini aru tahan saada, siis ma ei lähe Youtube'i, vaid ... kuulan raadiot. Võrratu mobiilirakendus Overcast aitab.

E-riigi Akadeemia

E-riigi Akadeemia ei kujunda mitte ainult Eesti vabakonna, vaid Eesti riigi digitaalset ilmet, nii kodumaal kui ka kaugel väljaspool Eesti piire. Ankeedi tegevusest täitis strateegiadirektor **HANNES ASTOK**, viimase vastuse üle murdis pead keskvalitsuse valdkonnajuht **LINNAR VEEK**.

Millal ühing loodi?

Sihtasutus loodi 2002. Sel aastal tähistame oma 15. tegevusaastat.

Miks loodi?

Asutamisel oli akadeemia fookuses Eesti senise kogemuse jagamine teiste siirderiikidega. See hõlmas Eesti kogemuse kaardistamise ning hulgaliselt koolitus- ja nõustamistegevusi e-valitsemisest huvitatud riikides ja riikidele. Nüüdseks on sellele lisandunud konkreetsete lahenduste juurutusprojektide juhtimine ning uute partnerlussuhete ja teiste riikide edukate algatuste vahendamine järgmistele huvilistele. Akadeemia roll on seejuures pikaajalise strateegilise koostöö juhtimine ja haldamine, kuid tegevustesse on kaa-

satud ka IT-ettevõtted ning teiste riikide eksperdid ja organisatsioonid.

Kust te toimetamiseks raha saate?

E-riigi Akadeemia tegevusi rahastavad sihtriikide valitsused ja/või rahvusvahelised arengukoostöö organisatsioonid. Samuti toetab meie tegevust Eesti Välisministeerium arengukoostöö raames.

Põnevaim ettevõtmine, mis hetkel käsil?

Tegelikult on neid isegi kaks: Ukraina ja Aafrika. Ukraina on väga põnev ja kiiresti muutuv keskkond, mille arenguga oleme kaasas käinud alates 2012. aastast. Oleme nii näinud seda, kuidas hea mõte viiakse ellu kuudega, kui ka kuulnud rohkeid sõnu,

millele tegevust ei järgnegi. Esmalt tegime koostööd Lääne-Ukraina omavalitsustes – näiteks tõhustas dokumendihaldussüsteemiga töökorraldust ja infovahetust Lvivi linn; nüüd ka keskvoimu tasandil. Hetkel juurutame Ukraina valitsuses koos Cybernetica AS-iga ja Soft Xpansioniga X-tee laadset ametkondadevahelist andmevahetuslahendust, mis peaks e-teenuste kaasabil oluliselt kiirendama Ukraina valitsemise läbipaistvamaks ja bürokraatiavabamaks muutmist. Samuti loome infosüsteemi enam kui 500 teeninduskeskusele.

Teiseks anname hetkel viimast lihvi Euroopa Komisjonile koostatud ettepanekutele, kuidas Euroopa Liidu toel edendada e-valitsemist Aafrikas. Loodame väga, et Eesti ekspertide soovitusel leiavad viljaka pinnase ning aitavad ellu viia muutusi, mida Aafrika 55 väga eripalgelist riiki vajavad ja ootavad.

Mida on teistel vabaihendustel teilt õppida?

Rahvusvahelise suhtevõrgustiku toel oleme leidnud juurde rahastajaid ega sõltu oma tegevuses ainult ühest rahastusallikast. Mitmekesine toetajate võrgustik annab meile võimaluse viia Eesti e-riigi teadmised-oskused maailma Eesti lipu all, ükskõik siis, kas Eesti riigi otsesel rahastusel või Eesti tegijate elluviiduna.

Kus on sihtasutusel endal arenguruumi?

Rahvusvahelistumises. Hetkel on meil Eestist väljaspool kaks kontorit, kuid näeme, et selleks et e-riigi alast teadmist veelgi tõhusamalt levitada, peame kaasama senisest rohkem rahvusvahelisi eksperte, kellel on teadmised ja võrgustik erinevates kultuurides ja keskkondades tegutsemiseks. Kirjutame kahe käega alla sellele mõttele, et erinevus rikastab.

Kui teile antaks üheks aastaks kolm miljonit eurot ja mitte ühtki tingimust selle kasutamisel, siis mida teeksite?

Maailma eri arengutasemega riigid seisavad silmitsi olukorraga, kus enamik nende kodanikest toimetab ja tegutseb iga päev internetis, omamata digitaalset identiteeti. Rohkem kui neljast miljardist maailma internetikasutajast on vaid olematu kübe suuteline muudele pooltele neti teel usaldusväärset kinnitama, et see, keda nad end väidavad olevat, on ka tõsi. Digitaalset isikutuvastamist võimaldavate süsteemide ülesehitamine on nii kulukas kui ka aeganõudev protsess. Samas on inimesed internetis juba kohal ning probleem vajab lahendamist kohe, mitte kümne aasta jooksul. Kolme miljoni euroga on võimalik luua ja anda maailmale kasutamiseks digitaalse identiteedi visioon ning rakendus, kus identiteedi usaldusväärsus ja tõestatus kasvavad ajas ning jõuavad samas välja ka riikide kinnitatud ja tunnustatud digitaalse identiteedi lahendusteni. Samas on see aga probleemi lahenduse jäämäe pealne tipp. Tehnoloogia, nagu teame, ei ole pelgalt tark- ja riistvaraline lahendus – see nõuab teadlikkuse kasvu, mõistmist. Selle kasvatamine on rahaliselt veelgi mahukam ettevõtmine.

EMSL-i liikmete UUDISED

MTÜ Ettevõtlikud Naised Eestimaal kogub Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks lugusid ettevõtjaks olemisest

MTÜ Ettevõtlikud Naised Eestimaal tahab kokku koguda 100 lugu ettevõtjaks olemisest, ettevõtlusest, edust ja ebaedust Eesti majandusel.

Naine kui ettevõtja tekitab kirgi ka meie praeguses arenenud ja innovaatilises ühiskonnas. Talupidamisest rahvusvahelisse ärimaailma ettevõtjaks kasvamise lood on see, mida kingitusega plaanitakse Eestile anda. Ka kõige lihtsama naise lugu väärib kirjanemist ja mäletamist.

Meie naiste lähimineküla ettevõtmiste kogemus on tuleviku pant. Lood palutakse saata meiliaadressil fem@fem.ee, märgusõna "100 lugu".

MTÜ Balti Uuringute Instituut aitab kujundada ümber Tartu kesklinna

Tartu linn kujundab Euroopa Liidu ainulaadse suurprojekti "SmartEnCity" käigus kesklinna 1950.–1960. aastail ehitatud nn hruštšovkade piirkonna põhjalikult ümber nn smartovkade linnaosaks, kus on kasutusel targad ja energiasäästlikud lahendused. MTÜ Balti Uuringute Instituut (IBS) osaleb projektis ühe juhtivpartnerina. Tartu linn investeerib Euroopa Liidu toetuse abil projekti üle 8 miljoni euro.

Aastaks 2020 renoveeritakse 20-22 amortiseerunud kortermaja liginullenergiahooneteks ja võetakse neis kasutusele nutikad energiajuhtimissüsteemid. Lisaks rakendatakse uuenduslikke lahendusi piirkonna kaugküttes,

transpordis, tänavavalgustuses ja taastuvenergia kasutamises. Näiteks rajatakse linnaossa elektriautode ja -jalgrataste rendi- ja laadimispunktid. Projekti kaasatakse ka elanikke, et suurendada nende teadlikkust nutikatest lahendustest ja säästlikust eluviisist.

"SmartEnCity" peamine eesmärk on viia ellu targa ja säästva linnakeskkonna terviklahendus, mis põhineb liginullenergia kontseptsioonil. See tähendab, et linna ökoloogilist jalajälge ja energianõudlust vähendatakse nüüdistehnoloogiate abil miinimumini. Renoveeritud linnaosa energiavarustuse aluseks on taastuvad kohalikud ressursid, mida hallatakse nutikate lahenduste abil.

IBS juhib projektis töopaketti, mis aitab viia projekti käigus välja arendatud ja rakendatud lahendused teiste Tartu-sarnaste ambitsioonidega linnadeni Euroopas. Samuti teeb IBS tihedat koostööd Tartu linna ja teiste konsortsiumi partneritega, teostades nutikate lahenduste väljatöötamisega kaasnevaid uuringuid.

Loe lisa: tarktartu.ee ja www.ibs.ee/projektid.

Eesti-Hollandi heategevusfondi heategevuslikul õhtusöögil koguti Toidupanga toetuseks 40 000 eurot

Eesti tipprestoranide eestvedamisel toimus heategevuslik õhtusöök "Lapsed söönuks", mille kogu piletitulu ja oksjonitasud suunatakse Eesti Toidupanga struktuuri toetuseks. Heade inimeste abiga ületati sihiks seatud eesmärk 15 000 euro võrra ehk ühtekokku koguti 40 000 eurot, nii saab Toidupank jõuda kolmandiku võrra rohkemate abivajajateni.

Heategevuslik õhtusöök "Lapsed söönuks"

Peipsi Koostöö Keskus

Kuidas aidata kaasa kogukonna arendamisele idapartnerluse riikides?

Septembri lõpus toimus Tartus Eesti Euroopa Liidu nõukogu eesistumise raames ja KÜSK-i rahastamisel kodanikuühiskonna seminar, mille keskmes oli kohaliku arengu toetamine Euroopa Liidu idapartnerluse riikides.

MARGIT SÄRE ja **MAILI VILSON** Peipsi Koostöö Keskusest kirjutasid, mida olulist seminarilt kõrva taha panna.

Eesti välispoliitika üheks prioriteediks olev idapartnerlus on Euroopa Liidu ametlik poliitikaraamistik, mis on suunatud kuuele Ida-Euroopa riigile (Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Moldova, Ukraina, Valgevene) eesmärgiga toetada demokraatlikku arengut ning Euroopa-suunalist ja regionaalset koostööd.

Idapartnerluse oluline tugisammas on seejuures just tugeva ning iseseisva kodanikuühiskonna ehitamine, mis on demokraatliku valitsemise alus. Arvestades viimastel aastatel kasvanud rahulolematust idapartnerluspoliitikaga nii Euroopa Liidu sees kui partnerriikides, on kasulik

arutleda selle üle, kuidas näevad Euroopa Liidu toetust oma tegevusele sihtriikides töötavad kodanikuorganisatsioonid.

Peipsi Koostöö Keskuse eestvedamisel toimunud seminaril "Ida ja Lääs: kodanikuühiskonnad koostöös" jagasid kodanikuühiskonna ning sotsiaalse ettevõtluse esindajad Balti riikidest, Poolast, Ungarist ja idapartnerluse riikidest kogemusi, kuidas toetada kogukondade arengut maapiirkondades, kasutades selleks piiriülese koostöö võimalusi. Seminari lõpuks sõnastati soovitud Euroopa Liidu poliitikakujundajatele idapartnerluspoliitika arendamiseks.

Väikesel organisatsioonil on keeruline toetust saada

Peamised mured Euroopa Liidu (EL) rahastuse taotlemisel, mida seminaril osalenud välja töid, võib jagada kolmeks: usaldusväärsete partnerite leidmine, projektiga kaasnevate nõuete täitmise kulukus ning ebavõrdne konkurents taotlejate vahel.

Et heade partnerite leidmine on kogukonnaprojekti õnnestumiseks esmatähtis, tundub iseenesestmõistetav, kuid sageli saab just see organisatsioonidele komistuskiviks. Projekti tuleb tutvustada korraga nii piiritagustele partneritele kui kohaliku kogukonna esindajatele, samuti nendega suhteid soodustada, see on aga protsess ning tulemused ei sünni üleöö. Projektid on enamasti lühikese kestusega ning ei soosi pikaajalist koostööd. Rahvusvahelistele partneritele langeb tavaliselt ka arvestatav aruandluskoorem, millesse igäüks ei ole valmis nõutud määral panustama.

Projekti täitmiseks kaasnevad sageli mitmesugused EL-i nõuded, mis eeldavad koostööd või vastutulelikkust kohaliku omavalitsuse või riigistruktuuride tasandil. Nende nõuete täitmine eeldab täiendavat ressursi, paraku on enamik mittetulundusühinguid liiga väikese haardega, et lisaks põhitegevusele veel riigiasutuste tööprotsesse kiirendada või seadusandluse muutmist mõjutada, seda isegi juhul, kui riik suhtub projekti soosivalt.

Üks oluline tegur EL-i rahastuse taotlemisel on partnerriiikide organisatsioonide ettevalmistuse ja kogemuse tase. Väiksematel riikidel ning organisatsioonidel on toetuse saamine keerulisem oma väiksema võimekuse ning vähemate ressursside pärast, mis tähendab omakorda,

et projekte jõuab nendeni vähem ning ka läbiviimise ja osalemise kogemus on selle võrra väiksem.

Millised on lahendused?

Seminaril osalenud töid välja, et kõige suurem edu saadab projekte, mis suudavad koondada kohalikkude kogukonda ühise eesmärgi nimel, ning soovivad seda kriteeriumi rohkem arvesse võtta. Nii on näiteks Moldovas suurt toetust leidnud Rahvuslik Keskkonnakeskus, mis tegeleb veepuhastussüsteemide, säästva arengu ning prügimajanduse teemadega kodanikualgatuse tasemel ning korraldab näiteks suurte jõgede koristustalguid Tee-me Ära stiilis. Gruusias on edukalt jalad alla saanud Temi kogukond Kahheetia veinipiirkonnas, mis tegeleb sotsiaalse ettevõtlusega ning annab rakendust ligi 80-le erivajadusega inimesele.

Teine tulemuslik strateegia, mille toetamist Euroopa Liidult rohkem oodatakse, on mitmeetapilised projektid. See tähendab, et toetust saanud ja õnnestunud pilootprojektile võiks olla silmapiiril terendamas kohe ka jätkuprojekt, mis võimaldaks juba väljatöötatud tegevuste jätkusuutlikkust kasvatada ning väikestele mittetulundusühingutele stabiilsemat rahastust tagada.

Seminaril osalejad tegid ka ettepaneku, et Euroopa Liidu piiriülese koostöö programmid võiksid võimaldada senisest enam mitme partneriga ning regionaalsel tasandil läbiviidavaid projekte. Seni on lõviosa rahastatud projektidest kahe- või kolmepoolsed, kuid regionaalseid initsiatiive on vähe.

Viimaseks rõhutasid osalejad, et EL-i rahastuse puhul on eri piirkondade puhul oluline arvestada ka erineva poliitilise keskkonnaga – mitte kõikjal pole valitsuse suhtumine kodanikuühiskonna tegevusse lõpuni soosiv. Palju on võimalik aga ära teha omavahelise kommunikatsiooni parandamisega ning vastavaid koolitusi võiks väikestele MTÜ-dele ka pakkuda.

Kokkuvõttes tõdeti seminaril, et idapartnerluse koostööprogrammid on võimaldanud ellu viia paljusid keskkonna-, looduskaitse-, sotsiaalse ettevõtluse jm kohaliku arengu projekte, kuid projekti põhise ebaseaduslikkuse ning töömahukate aruandlenõuete leevendamise kaudu on võimalik regiooni kodanikuühiskonna pingutusi veelgi rohkem toetada.

Soovitusi idapartnerite-suunalise arengukoostöö tarbeks

jagas vabauhendustele

MARJU TOODING

Välisministeeriumist.

Eesti arengukoostöö prioriteettriigid idapartnerite hulgas on Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene. Kodanikuühendustel on arengukoostöös väga oluline roll. Kui alustada koostööprojekti, tasub mõelda eelkõige sellele, milline on organisatsiooni võimekus ja tugevus. Samuti sellele, mis on need kokkupuutepunktid, kus suudaksime kõige enam lisaväärtust pakkuda.

Idapartnerlusriikides on eriti suur vajadus suurendada kodanikuühiskonna võimekust ja osalusdemokraatiat ning edendada kogukonnapoliitikat. Konkreetsemalt võib tuua välja naiste võimekuse, mis on Eesti arengukoostöö jaoks läbiv teema. Riigiti toetame aga väga erinevaid valdkondi.

Kindlasti peab olema kohapeal usaldusväärne partner, keda kaasata tegevustesse juba planeerimise faasis. Selle jaoks, et suurendada osalustunnet, tuleks partnerit kaasata võimalikult palju, sealhulgas ka projektijuhtimisse. Eesti MTÜ-de tugevuseks idapartnerlusriikides on kindlasti ka vene keele oskus. See tuleb kasuks eriti maapiirkondades, kus inglise keelega alati läbi ei aja. Keelteoskus aitab kaasata võimalikult laia sihtgruppi.

Juhul kui ei ole veel usaldusväärset partnerit leitud, on mõistlik kasutada ära mitmesuguseid võrgustikke nii Eestis kui ka laiemalt. Uuri, mida teised MTÜd on juba teinud ning millised on nende kogemused. Eesti Arengukoostöö Ümarlaud on hea koht, kust kogemustest teada saamisel alustada. Usaldusväärse partneri leidmine sihtriigis on äärmiselt oluline selleks, et tegevused oleks tulemuslikud ja jätkusuutlikud.

Välisministeerium kuulutab järgmise arengukoostööprojekti taotlusvoorust Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene suunal välja 2018. aasta jaanuaris. Sellekohane info avaldatakse Välisministeeriumi kodulehel. Taotlusvoorus on iga riigi kohta välja toodud ka kitsamad toetatavad valdkonnad. Nagu alati, ootame kodanikuühiskonna organisatsioonide osalema.

Марго Лоор: где э-тигр третьего сектора?

Стр. 2

Недавно я модерировал проходившую в Таллинне конференцию о цифровом сотрудничестве в сфере развития. Одна из дискуссий началась с вопроса, есть ли вообще смысл отдельно говорить о цифровом сотрудничестве в сфере развития или же вызовы и решения аналогичны тем, что свойственны для обычного сотрудничества в сфере развития. Ответ ученого университета Мальме Тобиаса Денкуса начался следующим образом: “Китай сейчас создает базу данных биометрических показателей граждан, которая среди прочего позволит делать платежи. Если идентичность миллиарда китайцев есть *online*, то уже достаточно важная причина говорить о цифровой жизни, даже если это напрямую не касается сотрудничества в сфере развития”.

Эстония - маленькая страна, но в ИТ-сфере мы соревнуемся в другой весовой категории. Хороший пример

цифровых решений в государственном секторе - э-правительство, X-путь, электронные выборы и программа э-резидентства. Высоких результатов достиг и ряд предприятий в частного секторе - Skype, GrabCAD, TransferWise, Taxify и Pipedrive. В мире гражданских объединений задают тон созданные в Эстонии ИТ-решения... хм ...

НКО по большому счету отстали от эстонского э-государства и ИТ-успеха. Поэтому будучи предыдущим председателем совета Союза НКО EMSL, я активно отстаивал включение повышения цифровых навыков НКО в число важных целей нашей новой стратегии и я рад, что новый совет и исполнительное бюро продолжают выбранный курс. На момент публикации этого номера первые воркшопы и вебинары на тему цифровых навыков уже прошли.

Все, что можно сделать цифровым, будет сделано цифровым. Это предложение часто произносится и слышится, но мне кажется, что о его значении задумываются недостаточно, в особенности, в НКО Эстонии.

Развитие цифровых навыков в НКО позволяет создавать новые решения для новых проблем, как, например, цифровая зависимость молодежи или травля в интернете. Также можно создавать новые решения для старых проблем: к примеру, школьную программу можно разнообразить при помощи электронных гостевых уроков. Темы сексуального образования можно объяснять не только на бумаге, но и при помощи приложений для телефона.

Аликс Рюбсам из университета Амстердама напомнил участникам конференции о цифровом сотрудничестве в сфере развития, что хотя, говоря о людях, мы используем много компьютерной терминологии и метафор, человек состоит из большего, чем просто мощность компьютера или объем памяти. При этом, нет смысла говорить, что ИТ - лишь очередной инструмент. В эпоху, когда люди в развитии мире проводят в сети больше времени, чем спят, цифровая жизнь - это нечто большее, чем лопата или книгопечатный станок. Но если мы в НКО не будем со всем этим считаться, то очень скоро безнадежно отстанем от остального мира.

Полтора года платформы Rahvaalgatus.ee

Стр. 22

После “Народного собрания” была создана платформа “Народной инициативы” или Rahvaalgatus.ee, которая существует уже полтора года. Большая часть этого времени ушла на то, чтобы рассказать людям о платформе и ее возможностях. Сейчас достигнута критическая масса пользователей, добавляются все более разнообразные инициативы и все больше внимания уделяется влиянию инициатив. О платформе и дальнейших планах пишет Теэле Пехк.

Критическая масса пользователей платформы была достигнута в январе 2017 г. Это означает, что ее больше не нужно отдельно рекламировать, поскольку дальше в игру вступает т.н. сарафанное радио, а темы инициатив становятся все разнообразнее. Если прежде основную массу составляли предложения на тему экологии, то

теперь добавились инициативы на темы здоровья, а также, например, предложения по планированию дорог и улиц. Приток новых пользователей стабилен и связан с тем, насколько широкое внимание инициаторам той или кампании удастся привлечь к своему начинанию. В среднем портал посещает 10 000 пользователей в месяц, однако число посетителей в день зависит от периода кампании.

Прямо в яблочко

Если прежде наша информационная деятельность была направлена на три основных целевых группы – молодежь, пользующиеся цифровыми технологиями пожилые люди и русскоязычные люди – то из-за проявившихся разрывов в числе пользователей мы были вынуждены изменить стратегию. Мы стали общаться напрямую с зонтичными организациями и сетями организаций, чтобы достичь лучшего эффекта в работе с плохо вовлеченными группами. Мы сотрудничаем с рядом представительских организаций.

Теперь наши взоры направлены на комиссии Рийгикогу и мы хотим улучшить доступность информации о рассмотрении коллективных обращений. На встречах во фракциях и комиссиях мы поднимали вопрос о влиянии гражданской инициативы – если предположить, что в будущем число инициатив будет только расти, то обращения станут все более повседневной частью работы парламентариев. С другой стороны, чем больше в парламент отправляется проработанных предложений, тем выше интерес общественности к реализации предложений и их влиянию.

Если у кого-то есть хорошие идеи, то поделитесь ими: info@rahvaalgatus.ee

Каспар Крууп: третий сектор должен говорить о технологиях
Стр. 24

Основатель Целевого учреждения технологий будущего Каспар Крууп считает, что каждый должен отдавать себе отчет о постоянном развитии технологий.

Некоторое время назад я заинтересовался искусственным интеллектом – важная тема, о которой ничего не

знаешь. Поэтому мы с друзьями стали изучать вопрос и основали соответствующую страницу на Facebook, чтобы делиться там лучшими англоязычными новостями на эту тему. Эстонское общество должно осмыслить для себя эти темы, госсектор должен лучше следить за развитием технологий. Если этот посыл будет исходить от частного сектора, то в игре будут коммерческие интересы. Поэтому это должно делать гражданское общество: нет какой-то мистической приставки “э-”, есть конкретные технологии.

Не нужно уметь программировать и разбираться во всех шурупах и гайках. Просто надо говорить о сложных вещах простым языком, чтобы обычный человек понимал, что к чему. Иногда нужно немного больше консерватизма в том, что касается технологий. Мы не должны запретить компьютеры, но трезвый взгляд на вещи не помешает. У технологии всегда есть плюсы и минусы. Мы должны

осознавать, что за более высокую скорость или эффективность мы должны расплачиваться потерей рабочих мест или ущербом для окружающей среды.

Сейчас политики говорят, что влияние технологии как будто бы бесплатно. Беспокоиться будем только тогда, когда начнется неожиданный кризис. Однако у любой медали есть две стороны и технологии здесь не исключение. Если политик это не осознает, то есть два сценария: он расплатится своей карьерой, или же расплатимся все мы, как общество.

Первый шаг должен заключаться в том, чтобы объединить междисциплинарные знания о технологии, а не доверять лишь инженеру, сделавшему машину. Вокруг инженера должны быть люди, осознающие более широкий контекст, которые могут сказать: есть такие-то риски и надо их предотвращать. Работа с этими рисками должна идти демократично и именно в роли такого независимого эксперта мог бы выступить третий сектор.

Novembri keskel toimunud kodanikuühiskonna foorum tõi Erinevate Tubade Klubisse külalisi nii lähedalt kui ka kaugelt.

Alari Rammo

Alari Rammo

Kust tuleb vabadus ja kuhu kaob kodanikuruum? Vastuseid otsivad Maris Jõgeva, Ionut Sibian, Waltraud Heller, Peter Varga ja Vladimir Sestovic.

Alari Rammo

Alari Rammo

Sügise lõpp ja talve hakk andsid võimaluse nii muretseda kui ka rõõmustada – muretseda kodanikuruumi vähenemise pärast Euroopas, rõõmustada rohkete heade kodanike üle **siinsamas Eestis**.

Alari Rammo

Ei see kodanikuruumi kaitsmine ole ühti ainult tõsine töö. Naeratuseks leidsid hetke presidendi vabakonnakonnik Urmo Kübar ja Arengukoostöö Ümarlaura juht Sigrid Solnik.

Vat nii suur on kodanikuühiskonna mõju! Aga võiks olla veel suurem. Kuidas, räägib Eszter Hartay Euroopa Mittetulundusõiguse Keskusest.

Annika Haas

Kui mitu head kodanikku mahub ühele pildile? Vähemalt 15 – nii paljudele ägedatele inimestele anti sel aastal üle kodanikupäeva aumärk.

Sära rohkem kui jõulukaunistustel. Siseminister Andres Anvelt kõrval on koha sisse võtnud kaks kodanikupäeva aumärkidega pärjatut, Kristiina Tõnnisson ja Maris Jõgeva.

Annika Haas

Aasta kodanik 2017, Eesti kiusamisest vabastaja, maailma parima jäätise tootja ja EMSL-i nõukogu endine liige Rasmus Rask!

Annika Haas